

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut ekonomických studií

Bakalářská práce

2011

Zuzana Lukešová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut ekonomických studií

Zuzana Lukešová

**Rozpočet Evropské unie a vliv na českou
rozpočtovou politiku**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Zuzana Lukešová**

Vedoucí práce: **Doc. MPhil. Ondřej Schneider Ph.D.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

LUKEŠOVÁ, Zuzana. *Rozpočet Evropské unie a vliv na českou rozpočtovou politiku*. Praha, 2011. 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií. Vedoucí bakalářské práce Doc. MPhil. Ondřej Schneider Ph.D.

Abstrakt

Tato práce se zabývá charakterem a fungováním rozpočtu Evropské Unie se zaměřením na vysvětlení fungování systému příjmů a výdajů rozpočtu a jeho vlivu na rozpočet České republiky. První kapitola se věnuje především základním principům a celkovému vývoji rozpočtu v čase. Druhá kapitola se zabývá příjmovou stranou rozpočtu, vývoji jednotlivých příjmových zdrojů a zhodnocení systému příjmů podle několika kritérií. Kapitola třetí popisuje dnešní nastavení výdajů unijního rozpočtu, které v podstatě představují priority společných politiky Evropské unie. Kapitola poslední se věnuje popsání vlivů na ČR, které vyplývají z povinnosti podílet se na plnění příjmů rozpočtu, a přínosů vycházejících z možnosti čerpat dotace z výdajů EU. Práce se snaží přiblížit přímý vliv dotací na rozpočet ČR v oblasti dopravní infrastruktury, jejíž rozvoj a podpora je jedním z cílů unijní politiky soudržnosti.

Klíčová slova

Rozpočet Evropské Unie, Příjmy EU, Výdaje EU, Vztah České republiky a EU,
Dálniční a silniční infrastruktura

Abstract

This thesis deals with character and functioning of European Union's budget with focus on explanation of functioning of revenue and expenditure system and its influence on budget of Czech Republic. The first capitol applies to basic principles and development of the budget in time. The second capitol concerns with revenue side of the budget, with development of revenue resources and evaluation revenue system according to several criteria. The third capitol describes todays setting of union expenditures, which basically represent priorities of common politics of EU. The last capitol deals with describing of influences on Czech Republic, which come from obligation to take part in filling of revenues of the budget, and benefits result from possibility to draw subsidies from EU's expenditures. The thesis tries to describe direct influence of subsidies on Czech budget in field of transport infrastructure, of which development and support is one of goals of cohesion politic.

Keywords

Budget of European Union, Revenues of EU, Expenditures of EU, Relationship between Czech Republic and EU, Motorway and road infrastructure

Rozsah práce: 73 489 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 7. 2011

Zuzana Lukešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Doc. MPhil. Ondřeji Schneiderovi Ph.D. za trpělivé a shovívavé vedení při zpracovávání bakalářské práce.

**Institut ekonomických studií
Projekt bakalářské práce**

UNIVERSITAS CAROLINA PRAGENSIS

založena 1348

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut ekonomických studií

Opletalova 26
110 00 Praha 1
TEL: 222 112 330,305
TEL/FAX:
E-mail:
ies@mbox.fsv.cuni.cz
<http://ies.fsv.cuni.cz>

Akademický rok 2009/2010

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Student:	Zuzana Lukešová
Obor:	Ekonomická teorie
Konzultant:	Doc. MPhil. Ondřej Schneider Ph.D.

Garant studijního programu Vám dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a Studijního a zkušebního řádu UK v Praze určuje následující bakalářskou práci

Předpokládaný název BP:

Rožpočet Evropské unie a vliv na českou rožpočtovou politiku

Charakteristika tématu, současný stav poznání, případné zvláštní metody zpracování tématu:

Struktura BP:

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je analýza společného rožpočtu Evropské Unie s určením jeho vlivu na rožpočet České republiky. Pomocí identifikace jednotlivých položek příjmové a výdajové stránky bude v práci posuzována míra zainteresovanosti ČR v rožpočtu Evropské Unie a to jaké povinnosti, závazky a pohledávky z tohoto vztahu pro Českou republiku vyplývají. Vliv dotací z rožpočtu Evropské Unie na rožpočet ČR bude

zkoumán na základě porovnávání vybraných rozpočtů ČR z let 2000 až 2010 a to na úrovni určitých kapitol jednotlivých rozpočtů ČR. Vzhledem k Ministerstvem financí ČR zveřejněným tzv. čistým pozicím ČR vůči EU za jednotlivé roky v práci předpokládáme pozitivní ovlivnění rozpočtu České republiky čerpanými dotacemi z rozpočtu EU a vstupem do Evropské Unie obecně.

Osnova

- 1) Úvod
- 2) Definování pojmu rozpočet EU
- 3) Popis vztahu rozpočtu ČR k rozpočtu EU
- 4) Vývoj a výpočet příjmů EU
- 5) Analýza příspěvků ČR do EU a dotací z EU do ČR
- 6) Čistá pozice ČR
- 7) Vliv dotací z EU na český rozpočet, analýza rozpočtů z let 2000 - 2010
- 8) Závěr

Seznam základních pramenů a odborné literatury:

- König, P., Lacina, L. a kol. Rozpočet a politiky Evropské Unie. 2. aktualizované vydání. Praha. C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-011-9
- Baldwin, R., Wyplosz, Ch. Ekonomie evropské integrace. 1. vydání. Praha. Grada, 2008, ISBN 978-80-247-1807-1
- European Commission. European Union Public Finance. 4. vydání. Luxembourg, European Commission, 2008, ISBN 978-92-79-06937-6
- European Commission. Public Finances in EMU 2010. 1. vydání. Brusel. European Commission, 2010, ISBN 978-92-79-14806-4
- El-Agraa, A. M. The European Union: economics and policies. 8. Vydání. Cambridge. Cambridge University Press, 2007, ISBN 978-05-21-69727-9
- Tiskové zprávy Ministerstva financí ČR – Čistá pozice ČR, dostupné na webu:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_cista_pozice_cr.html
- Informace Ministerstva financí ČR, dostupné na webu:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_financni_vztahy_k_eu.html

Obsah

ÚVOD	2
1. CHARAKTERIZACE ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE	3
1.1. CHARAKTER A FUNGOVÁNÍ ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE	3
1.2. VÝVOJ UNIJNÍHO ROZPOČTU	4
1.3. ROZPOČTOVÉ ZÁSADY	5
1.4. VÍCELETÉ FINANČNÍ RÁMCE	7
1.5. ROZPOČTOVÁ PROCEDURA	8
1.6. ROZPOČTOVÝ AUDIT	10
2. PŘÍJMY ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE	12
2.1. VÝVOJ SYSTÉMU VLASTNÍCH ZDROJŮ	13
2.2. CHARAKTERISTIKA VLASTNÍCH ZDROJŮ	14
2.2.1. <i>Tradiční vlastní zdroje</i>	14
2.2.2. <i>Vlastní zdroj založený na DPH</i>	15
2.2.3. <i>Vlastní zdroj založený na HND</i>	16
2.3. PŘÍJMOVÉ KOMPENZACE	17
2.4. HODNOCENÍ PŘÍJMOVÉHO SYSTÉMU	18
3. VÝDAJE ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE	20
3.1. UDRŽITELNÝ RŮST	22
3.1.1. <i>Konkurence pro růst a zaměstnanost</i>	22
3.1.2. <i>Soudržnost pro růst a zaměstnanost</i>	24
3.2. OCHRANA PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ A HOSPODAŘENÍ S NIMI	25
3.3. OBČANSTVÍ, SVOBODA, BEZPEČNOST A PŘÁVO	27
3.4. EU JAKO GLOBÁLNÍ HRÁČ	27
3.5. ADMINISTRATIVA A KOMPENZACE	28
4. VZTAH ČESKÉ REPUBLIKY K ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE	29
4.1. PŘEDVSTUPNÍ FÁZE	29
4.2. VÝVOJ FINANČNÍCH VZTAHŮ	30
4.3. ODVODY ČESKÉ REPUBLIKY DO ROZPOČTU EU	31
4.4. PŘÍJMY ČESKÉ REPUBLIKY Z ROZPOČTU EU	32
4.5. VLIV PŘÍJMŮ Z EU NA VÝVOJ DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY V ČR	33
4.5.1. <i>Instituce zajišťující dopravní politiku ČR</i>	33
4.5.2. <i>Výdaje ČR a dotace z EU na dálniční a silniční dopravu</i>	34
ZÁVĚR	38
POUŽITÁ LITERATURA	39
SEZNAM PŘÍLOH	43
PŘÍLOHY	44

Úvod

Evropská unie, to je široké téma, které je dnes skloňováno ve všech pádech. Pro Českou republiku je dění v Evropské unii důležité minimálně od jejího vstupu do uskupení. Vyšší ekonomická integrace přináší různé dopady na členské státy. V rámci finanční krize započaté v roce 2008 se dostaly do předních diskuzních linií finanční toky v rámci Unie. Jedním z diskuzních témat by mohla být nedostatečnost unijního rozpočtu. Rozpočet EU nebyl navrhován tak, aby plnil stejné funkce jako rozpočty národní. Ani jeho velikost kolem 1% celoevropského hrubého národního důchodu a nemožnost dluhového financování neumožňuje například funkci stabilizační, která by v dnešní době pokračující hospodářské krize byla zapotřebí a kterou v takových situacích plní národní rozpočty.

Jako každá jiná organizace i Evropská unie musí být nějakým způsobem finančně řízena, musí být spravována tak, aby byly pokryty náklady na jeho činnost. Chtěla bych se zaměřit na objasnění dnešního fungování unijního finančního systému a jeho vývoje do dnešní podoby. A jelikož Česká republika patří mezi členské státy, i na ní se vztahují pravidla tohoto systému. I z tohoto důvodu je vhodné umět rozpoznat, jaké povinnosti z našeho vztahu k EU plynou po finanční stránce a jaké zpětné peněžní toky tento vztah přináší do českého státního rozpočtu. V rámci práce bych chtěla zanalyzovat finanční vztah mezi Českou republikou a Evropskou unií. V rámci zkoumání vlivu našeho členství v Unii na českou rozpočtovou politiku se zaměřím na oblast dopravy a budování infrastruktury, což je jednou z priorit unijní politiky soudržnosti.

V úvodní části bych chtěla přiblížit základní charakter rozpočtu a principy, na kterých funguje. V druhé kapitole se podrobněji zabývám systémem příjmů společného unijního rozpočtu, tak abych byla schopna identifikovat finanční vazby, které jsou důležité i pro Českou republiku. Třetí kapitola se zabývá samotnými výdaji evropského rozpočtu, jednotlivé rozpočtové kapitoly v podstatě reprezentují priority unijních politik. Z tohoto rozboru pak můžeme odvodit, v kterých oblastech může český rozpočet počítat s peněžní výpomocí Unie. V poslední, čtvrté kapitole se zaměřím přímo na vztah rozpočtu ČR a rozpočtu EU, jak v rovině obecné, tak především v oblasti dopravy, pro kterou je dostupné množství dat a podkladů.

1. Charakterizace rozpočtu Evropské Unie

V této kapitole bych chtěla nastínit, jakým způsobem vůbec rozpočet Unie funguje. Za jakým účelem byl vytvořen, jak se jeho ustanovení vyvíjelo a jak a kdo o rozpočtu rozhoduje. Zmíním i základní pravidla, podle kterých se sestavování rozpočtu řídí, a kdo kontroluje jejich dodržování a samotné provádění rozpočtu.

1.1. Charakter a fungování rozpočtu Evropské Unie

Rozpočet Evropské Unie byl založen s potřebou financovat nadnárodní politiky a strategie s vyvíjející se postupnou evropskou integrací. Charakter unijního rozpočtu se ale značně liší od rozpočtů národních nebo federálních. Především rozpočet Evropské Unie zatím stále funguje jako příspěvkový rozpočet. Chybí základní typy příjmů národních rozpočtů jako příspěvky na sociální a zdravotní přípojištění a především daňové příjmy. Také hlavní těžiště výdajů nestojí na sociálním zabezpečení, které si zajišťují samy členské státy. Hlavní rozdíl je i v samotné velikosti rozpočtu. Rozpočet EU je stanoven jako maximálně 1,24% z celkového evropského hrubého národního důchodu¹. V porovnání například s velikostí průměrného národního rozpočtu v Evropě v roce 2006, který dosahoval 46,6% HDP, nebo s federálním rozpočtem USA, který kolísá někde mezi 14 až 24% HDP (v letech 1951 – 2006), je rozpočet EU velmi malý vůči rozloze a počtu obyvatel Unie. Z tohoto pohledu je vidět, že rozpočet EU je jen jakýmsi doplňkem k národním rozpočtům členských zemí (König, 2009, str. 8).

Obecným úkolem národních rozpočtů je financovat národní politiky, minimalizovat nedokonalosti trhu, jako jsou externality, a pomáhat financovat veřejné statky, které za daných podmínek není ochoten poskytovat soukromý sektor. Tuto funkci rozpočet splňuje například při financování zemědělců za účelem udržování krajiny a produkce šetrné k životnímu prostředí (König, 2009, str. 13).

¹ Hrubý národní důchod (HND) nahradil v unijních statistikách hrubý národní produkt (HNP) v roce 2002. HND je dán jako součet veškerých důchodů vyplácených v národní ekonomice: platy, mzdy, renty, zisky firem, nájemné a úroky. Vyjadřování rozpočtu v procentech HND je specialitou EU, standardně se údaje vyjadřují jako procento HDP.

Další rozpočtovou funkcí – realokaci příjmů úplně rozpočet EU neplní. Přímá redistribuce od jednoho daňového poplatníka v jedné zemi k druhému v jiné zemi by byla funkčně i administrativně náročná. Ale přesto hlavní politická (i hospodářská) stabilita je závislá na dostatečné soudržnosti Evropské Unie jako celku. Nejedná se přímo o rovnost příjmů, ale o alespoň hospodářskou konvergenci chudších států k těm bohatším. Což je prostor pro aplikaci unijní politiky (El-Agraa, 2007, str. 357). Tato redistribuční role je ale také omezená, protože výdaje na Hospodářskou a sociální soudržnost tvoří asi 35% rozpočtu. Další funkcí, kterou evropský rozpočet neplní jako národní nebo federální rozpočty je stabilizace v případě ekonomických propadů. Rozpočet EU není tak velký, aby mohl hospodářské výkyvy a případný nárůst nezaměstnanosti kompenzovat v celé Evropě.

1.2. Vývoj unijního rozpočtu

V rámci této kapitoly se budu zabývat dnešním vymezením pojmu rozpočet Evropské Unie a historií toho, co pojem společného evropského rozpočtu představoval v jednotlivých etapách samotného integračního vývoje.

První evropské integrační seskupení, které vytvořilo vlastní rozpočet, bylo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), které bylo založeno v roce 1951. ESUO disponovalo vlastním rozpočtem již druhý rok svého fungování. Rozpočet ale obsahoval jen administrativní výdaje. V roce 1953 se v rozpočtu objevily už i položky určené přímo pro účely Společenství a financované z členských příspěvků, které pocházely z poplatků hrazených společnostmi zabývajících se výrobou uhlí a oceli (Mervart, 1994). V roce 1959 byl založen Evropský rozvojový fond, který financuje pomoc třetím zemím a jehož rozpočet je dodnes veden samostatně, mimo souhrnný rozpočet EU a který je plněn v pětiletých cyklech. Příspěvky do něj se neřídí stejnými pravidly jako plnění společného rozpočtu a jsou určeny v společných dohodách (Financial programming and Budget – European Development Fund, 2011).

Dalším vývojovým mezníkem evropského rozpočtu je založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euroatom) na základě Římských smluv v roce 1957. Obě společenství měla vlastní

rozpočet. Euroatom mělo dokonce dva oddělené rozpočty, jeden pro financování správních výdajů a druhý pro výzkum a investice (Řeholová, 2009, str. 6-7). Podle Smlouvy o společných orgánech z roku 1965 vznikla v roce 1968 společná Komise Evropských společenství a po ní byl sestaven společný rozpočet Evropských společenství, ve kterém byl sloučen rozpočet EHS s administrativními rozpočty Euroatom a ESUO. Druhý rozpočet Euroatomu byl připojen až v roce 1971. Účelový rozpočet ESUO zůstal oddělen až do roku 2002, kdy vypršela platnost Smlouvy o ESUO. Tím zanikla jeho existence a veškerá aktiva a pasiva zbylého rozpočtu ESUO přešla do rozpočtu Evropských společenství, ale jejich určení pro podporu výzkumu v odvětvích uhlí a oceli zůstalo zachováno (Smlouva o EU, 2010 – Protokol 37).

Od výše uvedeného roku 1968 až do konečného přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 byl rozpočet Evropských společenství hlavním finančním zdrojem pro veškeré aktivity Evropské Unie. Jaký je rozdíl mezi dnešním rozpočtem Unie a tehdejšími rozpočty Evropských společenství? Rozdíl je především právního charakteru, faktického fungování rozpočtu se změna chápání daného pojmu nijak nedotkla. Evropská Unie vznikla v roce 1992 (Maastrichtská smlouva) jako celek složený ze tří pilířů. První pilíř kopíroval působnost Evropských společenství, druhý pilíř zahrnoval společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí pilíř obsahoval spolupráci v oblastech justice a vnitřních záležitostech. Jak druhý, tak třetí pilíř byl ve skutečnosti financován z rozpočtu pilíře prvního. Tedy rozpočet Společenství byl chápán jako rozpočet celé Evropské Unie (Řeholová, 2009, str. 8). Lisabonská smlouva stanovuje Evropskou Unii nástupkyní Evropských společenství a dává jí právní subjektivitu. Tímto krokem se v podstatě sjednotil pojem rozpočtu Společenství a pojem rozpočtu Evropské Unie (Smlouva o EU, 2010 - Hlava 1, Článek 1).

1.3. Rozpočtové zásady

Fungování samotného rozpočtu Evropské Unie se řídí devíti základními pravidly (König, 2009, str. 29-32 a Smlouva o EU, 2010 – Článek 310 – 320).

Zásada jednotnosti a správnosti říká, že všechny položky rozpočtu mají být shrnuty v jediném dokumentu pro jednodušší provádění kontrol a auditu a neměl by obsahovat položky, které nejsou nezbytné. Samozřejmě existují určité výjimky. Do roku 2002 to byl účelový rozpočet ESUO, dodnes je to například rozpočet Evropského rozvojového fondu nebo finanční transakce Evropské Investiční banky.

Zásada ročního rozpočtu stanovuje, že rozpočet je připravován vždy pro jeden kalendářní rok. Pro vyřešení problému s víceletými programy byl vytvořen systém položek závazků a plateb. Kde závazky vyčíslují celkové náklady na daný program a jsou zaneseny do rozpočtu první rok fungování programu a platby vyjadřují skutečnou vyplacenou sumu pro program v daném rozpočtovém roce. V dalším roce již není zaznamenán žádný závazek, již jen další platby směřující do programu. Celková výše závazků a plateb (čili velikost rozpočtu) je dána jako procento z celkového HND Evropské Unie (před rokem 2001 počítáno z HNP), pro závazky 1,31% a 1,24% pro platby, což se shoduje se stropem pro získávání vlastních zdrojů rozpočtu (European Commission, 2008, str. 139).

Zásada vyrovnanosti určuje, že výdaje musí být kryté příjmy, deficit není možný, nelez ho financovat dluhově. Vyrovnané musí být příjmy a položky plateb daného rozpočtového roku. Případný přebytek nebo deficit zaznamenaný jako položka platby je zanesen do rozpočtu dalšího roku. Neočekávané výdaje musí být kryty dodatečnými příjmy.

Zásada zúčtovací jednotky rozpočet je účtován a prováděn v jednotce euro.

Zásada univerzality udává, že příjmy kryjí výdaje bez rozdílu, v rozpočtu nejsou žádné navzájem se rušící položky (El-Agraa, 2007, str. 358), opět kromě některých výjimek jako jsou například platby za dodávky zboží, služeb nebo stavebních prací.

Zásada specifikace říká, že každá položka výdajů je určena na konkrétní cíl, aby bylo zajištěno, že bude použita na zamýšlený účel. Existují podmínky, za kterých je

možno převádět položky mezi jednotlivými kategoriemi rozpočtu. Samotná výdajová strana rozpočtu se dělí na hlavy, kapitoly a články, přesun mezi kapitolami a články není nijak omezen pro žádnou instituci vyjma Komise, která zde má určitá omezení jak na množství převáděných prostředků, tak i na některé konkrétní výdaje. Pro přesun prostředků mezi hlavami nad 10% celkových výdajů instituce je nutný souhlas Parlamentu a Rady.

Zásada řádného finančního řízení udává, že výdaje mají být používány za podmínek hospodárnosti (v odpovídajícím čase, množství, kvalitě a v nejlepších ceně), užitečnosti (efektivní alokace zdrojů vůči výsledkům) a účinnosti (k dosahování vytyčených cílů, které jsou měřitelné, dosažitelné, časově omezené a ambiciózní).

Zásada průhlednosti stanovuje, že schválený rozpočet i případný dodatkový rozpočet, stejně tak i účetní závěrka a zpráva o finančním řízení musí být zveřejněny.

1.4. Víceleté finanční rámce

Každoroční unijní rozpočty jsou již od roku 1988 sestavovány s ohledem na víceleté finanční rámce. Systém finančních perspektiv byl zaveden pro hladší průběh rozhodovacích procesů o rozpočtu, které v 80. letech trpěly neshodami mezi Evropským parlamentem a Radou jakožto dvěma hlavními rozpočtovými autoritami (Summaries of EU legislation - Budget). Finanční rámce vyjadřují priority jednotlivých politik Evropské Unie tím, že stanovují maximální stropy výdajů na jednotlivé kapitoly rozpočtu na dané období i ro jednotlivé roky. Tyto horní hranice nesmějí být překročeny a zaručují, že výdaje EU zůstanou v mezích vlastních zdrojů. Každá finanční perspektiva totiž musí dodržet pravidlo, že položky plateb nesmí překročit 1,23% evropského HND. Každý finanční rámec je vyjádřen v cenách určitého roku předcházejícího dané perspektivě. Každý rok běžící perspektivy jsou prováděny technické úpravy pro rok následující, kdy jsou finanční stropy přepočítávány na základě pevně daného ročního dvouprocentního deflátoru. V situaci neočekávaných skutečností lze finanční perspektivu v rámci výše zmíněného základního pravidla upravit. Úpravu

navrhuje Komise a podle velikosti úprav (nad/ pod 0,03% HND) musí být změna schválena prostou většinou hlasů Evropského parlamentu (3/5 odevzdaných) a jednomyslně/ kvalifikovanou většinou Evropské rady (König, 2009, str. 21).

Finanční rámce nebyly zakotveny v zakladatelských smlouvách, jejich legislativním podkladem byly Interinstitucionální dohody, které společně uzavírají Evropský parlament, Rada a Komise. Z tohoto důvodu nebyly přímo právně závazné. Ale již Lisabonská smlouva institut víceletých finančních rámců upravuje a tím zaručuje rozpočtovou disciplínu a transparentnost (European Commission, 2008, str. 132). Hlavní podstatu části Interinstitucionálních dohod týkajících se rozpočtové disciplíny na sebe převzala Interinstitucionální dohoda o spolupráci v rozpočtových záležitostech (opět uzavřena mezi Parlamentem, Radou a Komisí), která vstoupila v platnost zároveň s Regulací víceletých finančních rámců dne 3. 3. 2010 (Financial Programming and Budget – Interinstitutional agreements, 2011).

Novou finanční perspektivu navrhuje Komise, je tvořena minimálně na 5 let a musí být jednomyslně schválena Evropskou Radou a poté většinou odsouhlasena Parlamentem. Stropy ročních rozpočtů jsou stanoveny zvlášť jak pro položky plateb, tak pro položky závazků. Právě běžící finanční perspektiva byla vytvořena pro roky 2007 až 2013 a zakotvena v Interinstitucionální dohodě z června 2006 po dlouhých vyjednáváních trvajících od roku 2004 (Řeholová, 2009, str. 11). Tato dohoda byla v březnu 2010 nahrazena výše zmíněnou dohodou pro spolupráci v rozpočtových záležitostech. Dvě předchozí perspektivy byl sedmileté, původní první finanční rámec určoval výdaje na roky 1988 až 1992.

1.5. Rozpočtová procedura

Do procedury sestavování nového rozpočtu Evropské Unie zasahují všechny instituce a orgány. Ale pouze dvě z nich jsou hlavními rozpočtovými autoritami, které o osudu rozpočtu rozhodují. Jsou jimi Evropská Rada a Parlament. Jejich vzájemné postavení při přijímání rozpočtu se v čase vyvíjelo a to tím směrem, že postavení

Parlamentu sílí, a nejednou došlo ke sporům mezi oběma institucemi, které vedly k rozpočtovým provizoriím. Poprvé do procesu rozhodování Parlament vstoupil v roce 1970, kdy mohl s radou společně rozpočet přijímat. Od roku 1975 mohl pozměňovat tzv. nepovinné výdaje a celý rozpočet zamítnout. Rada měla silnější pozici v rámci úprav návrhu rozpočtu, v jeho kompetenci byly tzv. povinné výdaje (König, 2009). Povinné výdaje zahrnovaly například Společnou hospodářskou politiku, většinu výdajů na EU ve vztahu k třetím zemím a administrativní výdaje. Dělení na povinné a nepovinné výdaje, ale zmizelo s platností Lisabonské smlouvy, ta toto dělení již neobsahuje, čímž se opět posílilo postavení Parlamentu. Zrušení tohoto dělení má dva základní dopady na rozhodovací proces. Za prvé pravomoci rozpočtových autorit nebudou již omezeny na dané kategorie rozpočtu, obě instituce budou za celý rozpočet odpovídat společně a nerozdílně a za druhé se určitě změní způsob vyjednávání mezi Radou a Parlamentem, což může znamenat i zvýšení počtu konfliktů mezi těmito institucemi, tím pádem větší nejistotu při přijímání rozpočtu (European Commission, 2008, str. 133). Postup rozhodování o rozpočtu a jeho přijímání byl v rámci Lisabonské smlouvy taktéž změněn. Proces byl zjednodušen a přiblížen ostatním rozhodovacím procesům o unijních záležitostech. Zavedl se princip jednoho čtení a usmíření (smírčí/dohodovací komise).

Dnešní podoba procesu vypadá následovně: Do 1. července roku předcházejícího roku, pro nějž je rozpočet sestavován, dodají všechny instituce EU (kromě Evropské centrální banky) odhady svých příjmů a výdajů Evropské komisy, která s přidáním vlastních odhadů sestaví celkový návrh rozpočtu pro následující rok. Svůj návrh Komise předá k prvnímu čtení Radě nejpozději 1. září. Rada do měsíce zaujme stanovisko vůči návrhu a s vysvětlením svého postoje předá návrh k posouzení Parlamentu. Parlament má na vyjádření 42 dní. V případě, že se Parlament k návrhu nevyjádří nebo ho schválí, je rozpočet přijat. V opačném případě přijme Parlament určité změny, pozměněný návrh rozpočtu postoupí zpět Radě a Komisi. Pokud Rada změny do deseti dnů neschválí, je svolána dohodovací komise. Dohodovací komise se skládá, ze stejného počtu členů Rady a Parlamentu. Za dohledu a pomoci Komise je úkolem dohodovací komise do jednadvaceti dní najít společný kompromis mezi stanoviskem Parlamentu a názorem Rady tak, aby rozpočet mohl být přijat. Pokud se dohodovací komise neshodne na pozměněném návrhu, musí Komise předložit nový návrh rozpočtu. V případě shody jde

upravený návrh rozpočtu opět ke schválení Radě a Parlamentu. Zde může nastat několik různých situací:

- pokud nastane u Rady i Parlamentu jakákoliv kombinace stanoviska schváleno nebo nepřijetí žádného stanoviska, je rozpočet přijat s konečnou platností.
- pokud nastane jakákoliv kombinace zamítnutí a nepřijetí žádného stanoviska ať už Radou nebo Parlamentem, musí Evropská komise předložit zcela nový návrh rozpočtu.
- pokud Rada rozpočet schválí, ale Parlament většinou hlasů návrh zamítne, Komise je povinna předložit nový návrh
- pokud Rada návrh dohodovací komise zamítne, ale Parlament návrh přijme, může Parlament v lhůtě deseti dní schválit všechny nebo některé změny, která sám navrhl po prvním čtení (ty, které neschválí, zůstanou v podobně navržené dohodovací komisi), pak je rozpočet považován za přijatý s konečnou platností (Smlouva o EU – Finanční ustanovení, 2010).

Pokud není rozpočet definitivně přijat na začátku roku, kdy má být plněn. Je stanoveno rozpočtové provizorium. Každý měsíc, kdy rozpočet ještě není přijat, může být utracena maximálně 1/12 částky dané rozpočtové kapitoly z rozpočtu předcházejícího roku a zároveň tato částka nesmí překročit 1/12 částky uvedené v projednávaném návrhu rozpočtu pro daný rok. Pokud nastane v průběhu rozpočtového roku nevyhnutelná a neočekávaná situace, která má finanční dopady, lze běžící rozpočet ododkatovat. Navíc Komise může z vlastní iniciativy nebo na přání jiné unijní instituce v rámci jejich vlastních rozpočtových sekcí představit tzv. pozměňovací zprávu, která bude zahrnuta do návrhu rozpočtu. Jak dodatkový rozpočet, tak pozměňovací zprávy podléhají stejné přijímací proceduře jako hlavní rozpočet (Financial programming and Budget – How is the budget dediced?, 2011).

1.6. Rozpočtový audit

Provádění unijního rozpočtu podléhá finanční kontrole. Kontrolu zajišťují odpovědná pracoviště uvnitř jednotlivých institucí. Za provádění rozpočtu a hospodárné nakládání se získanými zdroji na úrovni členských států zodpovídá Komise. Kontrola

z vnější je prováděna Evropským účetním dvorem Každý rok vydává Účetní dvůr zprávu analyzující příjmy a výdaje a jejich hospodárné nakládání s nimi. Závěry uvedené ve zprávě jako poslední posuzuje Evropský parlament, který na základě zprávy schválí nebo odmítne provedení rozpočtu.

Dalším orgánem zodpovědným za správné provádění rozpočtu je Evropská komise a pod ní spadající Evropský úřad pro boj proti podvodům. Pro řádné plnění svého úkolu ale úřad musí být plně nezávislý na jakékoliv instituci včetně Komise (König, 2009, str. 39).

2. Příjmy rozpočtu Evropské Unie

(Financial programming and Budget – Where does the money come from?, 2011)

Jak je patrné ze zásady vyrovnanosti rozpočtu, musí příjmy dostatečně pokrývat všechny výdaje na unijní politiky. V číslech to dnes znamená, že příjmy rozpočtu nesmí přesáhnout hranici 1,24% HND EU, což je také strop pro objem unijních výdajů (plateb) na jeden rok. Tato maximální úroveň pro platby a příjmy unijního rozpočtu byla od jejího zavedení několikrát změněna. Představena byla v roce 1988 ve výši 1,15% HNP, v roce 1992 byla zvýšena na 1,20% HNP a dále navyšována v roce 1994 na 1,21% a 1995 na 1,27% HNP. Jak již bylo několikrát zmíněno, od začátku roku 2002 se veškeré údaje začaly uvádět ve vyjádření v hrubém národním důchodu a proto i tento strop pro výdaje a příjmy byl přepočítán v prosinci 2001 na 1,24% HND Evropské Unie (European Commission, 2008, str. 241) a z rozhodnutí Rady z roku 2010 byl snížen na 1,23% kvůli změnám ve výpočtu HND (Financial programming and Budget – Financial framework 2007 - 2013, 2011). V praxi většinou dochází k přebytku příjmů, které ve výsledku sniží příspěvky členských států v roce nadcházejícím.

Dnešní systém příjmů unijního rozpočtu se dá rozdělit na dvě hlavní skupiny: vlastní zdroje a ostatní příjmy. Vlastní zdroje jsou tvořeny třemi typy příjmů a plní 99% příjmů rozpočtu, tedy nesmí překročit 1,23% HND EU. Mezi Vlastní zdroje patří tradiční vlastní zdroje, které jsou důsledkem integračního procesu a dají se rozdělit ještě na dvě podskupiny, a příjmy založené na dani z přidané hodnoty a příjmy založené na HND – oba tyto příjmy jsou příspěvkového charakteru. Takto postavený systém funguje až od roku 1988. Roky předtím procházel systém příjmů neustálým vývojem. I dnes jsou vlastní příjmy EU podrobovány neustále kritice a diskuzím o reformování.

Ostatní příjmy zahrnují různě výnosné a výnosově nestabilní položky. Ostatní zdroje tvoří zbylé 1% příjmů rozpočtu. Patří mezi ně příjmy od zaměstnanců unijních institucí (daně, důchodové příspěvky...), příjmy z administrativních úkonů institucí (prodej majetku, nabídka služeb, bankovní úroky, přijímání zaměstnanců...), příspěvky z dohod a programů EU (např. Evropský zemědělský záruční fond) a dále úroky z prodlení

uvalené na členské státy a sankce při porušování pravidel hospodářské soutěže a nakonec příjmy z úvěrových operací (European Commission, 2008, str. 245 – 246).

V rámci této kapitoly se zaměřím především na vlastní zdroje, příjmy z kategorie ostatní se nebudu detailněji zabývat.

2.1. Vývoj systému vlastních zdrojů

Příjmy Evropského společenství uhlí a oceli měly zdroj v poplatcích, které platili firmy podnikající v uhelné a ocelářském průmyslu. V roce 1957 založené Evropské hospodářské společenství bylo financováno pevně stanovenými příspěvky členských států a případnými jinými příjmy. Klíč k rozdělení plnění rozpočtu mezi jednotlivé členy byl zanesen přímo ve Smlouvě o založení Evropských společenství (dále jen Smlouva o ES), Finanční ustanovení, článek 172. Stejně jako byl tehdy rozpočet oddělen pro provozní výdaje a výdaje na výzkum a investice, tak i příjmy se plnily do rozpočtů podle dvou různých klíčů. V obou případech ale největší příspěvky odvádělo Německo, Francie a Itálie. Už v Smlouvě o ES je v následujícím článku 173 zanesena možnost nahradit členské příspěvky dávkami vybíranými z členských států. Definování budoucích dávek mělo spočívat na návrhu Komise a podléhat schválení Radou a následnému přijetí členy ES.

Systém vlastních zdrojů byl představen v roce 1970, kdy bylo vydáno rozhodnutí Rady (platné od roku 1971), které zavedlo dávky ze zemědělských dovozů, z výroby cukru a izoglukózy (substitut cukru vyrobený z jiných zemědělských plodin) a příjem ze společného celního tarifu na nezemědělské dovozy z nečlenských zemí. Tyto tři typy dávek se souhrnně nazývají tradiční vlastní zdroje. Samotné tradiční zdroje nepokrývaly celý rozpočet EU, proto byl zároveň vytvořen další zdroj příjmů a to zdroj založený na DPH.

Na začátku osmdesátých let došlo k dalšímu tlaku na příjmovou stranu rozpočtu. Významně rostly výdaje na unijní zemědělství, které tvořily někdy až 70% celého

rozpočtu, také bylo zavedeno několik nových politik, které musely být odněkud financovány, a navíc do Unie přistoupilo několik nových zemí, které se stali čistými příjemci. Zatímco na druhé straně příjmy z DPH klesaly v důsledku pomalého hospodářského růstu a i příjmy z cel stagnovaly v důsledku dále probíhající liberalizace světového obchodu (European Commission, 2008, str. 31). Z důvodu těchto tlaků proběhlo několik úprav ve výpočtech DPH příjmu a v roce 1988 byl zaveden nový, tzv. čtvrtý nebo doplňkový zdroj založený na HND (do roku 2002 na HNP). Do doby zavedení čtvrtého zdroje doplňovaly rozpočet do vyrovnanosti menší přímé příspěvky států.

2.2. Charakteristika vlastních zdrojů

Nyní bych chtěla více přiblížit fungování jednotlivých typů příjmových zdrojů.

2.2.1. Tradiční vlastní zdroje

Tradiční vlastní zdroje (TVZ) jsou pravým společným příjmem EU, protože přímo vyplývají z praktikování společné zemědělské politiky a společné celní unie. Dávky na dovoz zemědělských produktů reprezentuje ochrannou politiku EU vůči unijním produktům, protože část unijního rozpočtu je zaměřena na cenovou podporu/ zvýhodnění domácího zboží. Dávky vybírané z produkce cukru jsou uvaleny na množství cukru vyrobeného nad unijní limity (El-Agraa, 2007, str. 361). Příjmy z cla plynou z dovozů z nečlenských zemí a jsou dány společným celním tarifem. Cla vybírají zpravidla země na okraji EU, do kterých je zboží dovezeno, nehledě na to, zda zboží putuje za koncovým spotřebitelem dál do jiné členské země. Čistým příjmem rozpočtu je pouze 75% z vybrané sumy, protože 25% vybrané částky si ponechává stát, ve kterém bylo clo vybráno, na pokrytí inkasních nákladů. Do roku 2001 bylo určeno na pokrytí nákladů jen 10% (European Commission, 2008, str. 239).

Z *Grafu 1* je zřejmé, že zastoupení tradičních zdrojů v plnění příjmové strany rozpočtu klesá. Jednak protože objem rozpočtu celkově stále roste a také protože maximum příjmů vybraných z tradičních zdrojů je omezeno reálnou spotřebou dovezených produktů. *Graf 2* ukazuje růst objemu TVZ v rámci růstu celkového objemu příjmů. Přesto v *Tabulce 1* můžeme vidět, že v absolutní velikosti příjmy z TVZ rostou, přesněji řečeno inkasovaná cla rostou, zemědělské dávky stagnují. Růst na straně cel může být způsoben jak větším objemem zahraničního obchodu, tak i rozšiřováním unijních hranic, na kterých se clo vybírá. Přesto s opačným efektem bude na TVZ nadále působit již zmíněná postupující liberalizace světového obchodu.

2.2.2. Vlastní zdroj založený na DPH

Tento příjem byl definován v roce 1970 stejným rozhodnutím Rady ze zasedání v Lucemburku. Je ho výše je dána jednotnou sazbou z harmonizovaného vyměřovacího základu daně z přidané hodnoty. Jeho reálné zavedení do praxe proběhlo až po roce 1979, kdy se členské státy dohodly na výpočtu harmonizovaného základu. Dokonce v období mezi lety 1977 až 1979 se na něj vztahovalo 15 nařízení (European Commission, 2008, str. 18). Od roku 1980 se stal tento zdroj významný svým podílem na celkových příjmech evropského rozpočtu do doby představení čtvrtého zdroje v roce 1988.

Základ pro výpočet tohoto příjmu nebyl zpočátku nijak omezen. Dnes je výše vyměřovacího základu zastropována na 50% HND dané země. Mezi lety 1988 až 1994 se daň počítala ze základu omezeného na 55% HNP (výpočty na základě HND se používají až od roku 2002), který byl postupně snižován na 50% do roku 1999 (European Commission, 2008, str. 239). Snižování stropu bylo výsledkem snahy zmírnit regresivní charakter tohoto zdroje. Obecně totiž platí, že u méně bohatých států má v HNP vysoké zastoupení spotřeba zboží.

Jednotná sazba byla na začátku shora omezená sazbou 1%. I tento parametr doznal několika změn. V roce 1985, kdy příjmy z vlastních zdrojů vypadaly jako nedostatečné,

byla sazba zvýšena na 1.4%, následně postupně snižována od roku 1994 do 1999 vždy o 0,08%. Dále proběhla redukce na 0,75% v roce 2002 a na 0,5% v roce 2004. Dnešní sazba se dostala na výši 0,3% od roku 2007 (s výjimkami na nižší sazbu pro Rakousko, Německo, Nizozemí a Švédsko na dobu aktuální finanční perspektivy)(European Commission, 2008, str. 239 - 240). Nutno dodat, že poslední snížení sazby naznamenalo nijak velký skok v absolutní sumě vybraných prostředků. Dříve byl totiž čistý příjem rozpočtu nižší než uvedené sazby z důvodu existence tzv. zmražené sazby, která vycházela z financování britských rozpočtových korekcí pomocí kombinace DPH a HND zdroje a která se v podstatě odečítala od základní jednotné sazby. V aktuální finanční perspektivě je korekce financována jen z čtvrtého zdroje, tedy i zmražená sazba přestala existovat (König, 2009, str. 52 - 53).

Vývoj podílu DPH zdroje na celkovém financování rozpočtu je opět vidět na *Grafu 1*. Svého maxima v absolutních číslech dosáhl tento zdroj v roce 1995 (viz *Tabulka 1*) a maxima podílu na rozpočtu v roce 1986.

2.2.3. Vlastní zdroj založený na HND

Zdroj evropských příjmů založený na HND (původně na HNP) jednotlivých členských států byl zaveden jako doplňkový zdroj rozpočtu v roce 1988 ve chvíli, kdy se zbylé tři zdroje začínaly zdát nedostatečné pro pokrytí stále rostoucích výdajů Unie. Doplňkový nebo dodatkový se mu říká proto, že zaručuje vyrovnanost rozpočtu. Jeho celková výše je určena přebytkem plánovaných výdajů nad odhadem sumy všech ostatních příjmů (TVZ, DPH, ostatní). Tento rozdíl je znám při sestavování rozpočtu na budoucí rok a proto zdroj z HND vyrovnává rozpočet ex ante.

Přesná výše odvodů jednotlivých států je dána jednotnou sazbou, která je stanovena při sestavení rozpočtu a kterou každý stát uplatňuje na svoje předpokládané HND v daném roce. Finance se odvádějí do rozpočtu průběžně, každý měsíc připisují členové na daný účet jednu dvanáctinu z celkové sumy určené na daný rozpočtový rok. Rozhodnutí, z jakých konkrétních zdrojů budou prostředky zaslány, je plně

v kompetenci každého státu zvlášť. Většinou to ale dopadá tak, že jsou použity ty prostředky, které jsou zrovna daný měsíc k dispozici (König, 2009, str. 65).

I tento typ zdroje má svá pro a proti. Uvedení tohoto zdroje přineslo větší spravedlivost do finančního systému příjmů Unie, tyto odvody totiž zohledňují schopnost členských států platit do rozpočtu – stát s menším HND odvádí v absolutní výši méně prostředků. Na druhé straně přináší určitou nejistotu, protože objem odvodů se vyvíjí s tím, jak se HND mění v různých fázích hospodářského cyklu. Další výtkou by mohlo být, že se EU vrací pomalu k příspěvkovému financování, na kterém začínala. Příjmy z HND se během let staly základním kamenem celé příjmové strany rozpočtu. Pro rok 2011 je odhadnuto, že tento zdroj naplní 75% rozpočtu (Financial programming and Budget – Where does the money come from?, 2011). Prudký nárůst objemu vybraných prostředků z tohoto zdroje opět dokazuje *Tabulka 1* a jeho podíl na celkových příjmech najdeme v *Grafu 1*.

2.3. Příjmové kompenzace

(Baldwin, Wyplosz, 2008, str. 88 – 89)

V historii vývoje typů a velikostí příjmů (i výdajů) unijního rozpočtu nebyl nalezen kompromis vždy mezi všemi dnešními členskými státy, později přistoupivší musely přijmout rozpočtový systém, tak jak byl nastaven. Mezi jedny z těchto zemí patří i Velká Británie, která vstoupila do EU v roce 1973, tedy poté, kdy byly na začátku sedmdesátých let definovány základní principy společného rozpočtu.

Problém Velké Británie spočíval v malém podílu zemědělství v její ekonomice, tím pádem získávala malé příjmy z unijního rozpočtu, který tehdy ze $\frac{3}{4}$ financoval společnou zemědělskou politiku. A na druhé straně dovážela Británie většinu potravin a zboží ze zámoří, tudíž odváděla velké částky do rozpočtu v rámci společné celní unie a tarifu. Tedy ihned po vstupu do EU se Británie stala čistým plátcem do rozpočtu vedle Německa, které v té době ale na rozdíl od VB velmi prosperovalo.

Díky tvrdému vyjednávání tehdejší předsedkyně vlády Margaret Thatcherové dosáhla Británie na zasedání ve Fontainebleau v roce 1984 příjmové kompenzace, čili rabatu. Británii se vrací poměrně velká část jejího příspěvku do rozpočtu jako sleva na odvodu z DPH. Tento propad v unijních příjmech financují zvýšenými příspěvky ostatní členské státy podle jejich podílu na unijním HND. Navrácená část z DPH VB se označovala jako zmražená sazba, která již byla vysvětlena v kapitole 2.2.2. Dnes se kompenzace financuje pouze z příspěvků založených na HND, čili zmražená sazba přestala existovat. Británie je vyloučena z financování své vlastní kompenzace a existují určité výjimky, kdy Německo, Nizozemí, Rakousko a Švédsko přispívají na rabat pouze ¼ svého původního podílu. Chybějící finance byly opět rozděleny mezi příspěvky zbylých členských států, především těch, které čerpají z Fondu soudržnosti (European Commission, 2008, str. 243 - 245).

Dnes se britský rabat počítá velmi složitě, protože do původního výpočtu musely být zahrnuty změny, které proběhly na příjmové straně společného rozpočtu. Z tohoto důvodu zde nebudu výpočet detailněji popisovat.

Vedle kompenzace pro Velkou Británii má výjimky ve výpočtech odvodů i Nizozemí a Švédsko. Obě země mají na dobu aktuální finanční perspektivy zavedeno hrubé snížení příspěvků založených na HND. Nizozemí svůj příspěvek snižuje o 605 milionů EUR a švédsko o 150 milionů EUR. Částky jsou vyjádřeny v cenách roku 2004, a tudíž jsou každý rok upravovány podle deflátoru (Rada Evropské Unie, 2007).

2.4. Hodnocení příjmového systému

Systém vlastních zdrojů lze posuzovat podle mnoha kritérií. V poslední analýze Komise použila sadu těchto měřítek: viditelnost/průhlednost a jednoduchost, finanční autonomie, dostatečnost, stabilita, spravedlivost mezi členy, efektivní alokace a administrativní nákladová efektivnost. Nutno dodat, že žádný ze současných ani možných budoucích zdrojů nesplňuje a nebude splňovat všechny kritéria najednou. Čili

každý finanční systém je kompromisem mezi výhodami a nevýhodami splnění a nesplnění jednotlivých kritérií.

Dnešní systém vlastních zdrojů splňuje tři důležitá kritéria. Systém je dostatečný, díky zavedení HND zdroje, který vždy vyrovnává rozpočet. Systém je stabilní díky zkrocení výdajů, které vyústilo ve zvětšující se rezervu mezi předpokládanými příjmy a výdaji rozpočtu. Navíc můžeme říct, že zdroje jsou nákladově efektivní, protože DPH a HND zdroje se počítají na základě statistických dat a tedy tato problematika souvisí v podstatě jen s výběrem celních poplatků, což je v kompetenci členských států, proto pouze zde mohou vznikat chyby a v horším případě podvody na výši odvodů.

V dalších kritériích systém pokulhává v jejich naplnění. Dnešní systém, kdy většinu příjmů tvoří zdroj z HND, udělal vlastně krok vzad a vrací se zpět k příspěvkovému charakteru. Zdroj založený na DPH není přímo příspěvkem státu, ale protože daně nejsou vybírány přímo od poplatníků, ale hromadně odváděny skrz státní rozpočty, budí takové zdání. Jediný zdroj, který splňuje podmínku finanční autonomie, jsou tradiční vlastní zdroje.

Dalším kamenem úrazu aktuálního rozpočtu je jeho nepřehlednost a komplikovanost na straně příjmů. Toto způsobuje především velké množství výjimek a kompenzací pro určité skupiny států (především čistých plátců) a také složitost některých výpočtů – např. výpočet příjmů z DPH. Vedle již zmíněného aktuálně nastavený systém ztrácí propojenost výdajů s příjmy, propojenost s unijními politikami (European Commission, 2008, str. 143 - 146).

3. Výdaje rozpočtu Evropské Unie

Výdaje z unijního rozpočtu jsou podstatnou hybnou silou pro provozování společných politik Unie a také pro politické vyjednávání a rozhodování uvnitř unijních orgánů. Maximální objem výdajů je opět omezen pravidlem vyrovnaného rozpočtu. Tentokrát ale platí dva různé stropy: limit 1,23% unijního HND pro položky reálných plateb (nesmí překročit objem vlastních zdrojů, viz úvod do kapitoly 2) a limit 1,29% unijního HND pro položky závazků (European Commission, 2010a). Vedle těchto limitů stojí ještě limity pro jednotlivé kapitoly rozpočtu. Ty jsou dané finančním rámcem a zaručují vývoj výdajů směrem k prioritám, které jsou ve víceletém rámci vytyčeny. Tyto dílčí stropy pro výdaje se každý rok nově přepočítávají dle pevně daného dvouprocentního deflátoru tak, aby byla zachována jejich původně zamýšlená kupní síla. V takovýchto obrysech funguje systém výdajů od roku 1988, kdy byly finanční perspektivy zavedeny.

Objem závazků a plateb ale ve skutečnosti většinou úplného stropu nedosahuje, vždy je ponechána nějaká rezerva na neočekávané a nepředvídatelné výdaje. I z důvodů možné existence neočekávaných situací a tím pádem i výdajů byly zavedeny instrumenty a procesní cesty, které dovolují zrevidovat finanční rámec a upravit výdaje daného roku podle potřeby, ale stále za podmínky nepřekročení objemu vlastních zdrojů, tedy 1,23% HND. Mezi tyto možnosti jak rozpočet upravit patří Rezerva pohotovostní pomoci, která je připravena v objemu 221 milionů EUR (v konstantních cenách roku 2004) po celou dobu trvání perspektivy a je určena pro specifické požadavky na pomoc z nečlenských zemí, prioritně na humanitární operace, eventuálně i na řešení občanských krizí nebo ochranu, pokud je to nezbytné. Jako další je zde možnost využít EU fond solidarity, který je určen pro finanční pomoc členským (nebo kandidátským) zemím postihnutých velkou katastrofou, materiální pomoc následně zajišťuje sama postižená země. Objem pomoci z tohoto fondu může dosáhnout až 1 miliardu EUR ročně. Dalším z řady prostředků pro tyto situace je takzvaný Instrument flexibility, který pokrývá konkrétně určené výdaje, jež nemohou být financovány z daných kapitol rozpočtu, aniž by daná kapitola překročila svůj maximální strop. Nevyužité prostředky tohoto instrumentu mohou být přeneseny až do rozpočtu dva roky dopředu. Celková suma k dispozici je 200 milionů za rok. Posledním instrumentem

zaručujícím určitou pružnost rozpočtu je Evropský fond pro přizpůsobování se globalizaci (European Globalization Adjustment Fund). Je ho polštář v objemu 500 milionů EUR ročně se využívá pro pomoc se začleněním pracovníků propuštěných z důvodů globálních změn v obchodu do pracovního trhu. Finanční prostředky jsou využity z rezerv předchozího roku ve výdajovém okruhu globálních výdajů (EU jako globální hráč) nebo ze zrušených položek závazků z maximálně jeden nebo dva roky starého rozpočtu kromě zbylých peněz určených na soudržnost regionů (European Commission, 2008, str. 157-158; Financial programming and Budget – Flexibility instruments, 2011).

V rámci aktuální finanční perspektivy platné pro roky 2007 až 2013 jsou výdaje rozděleny na šest hlavních kapitol:

- 1) Udržitelný růst (dále se dělí na Konkurenceschopnost pro růst a nezaměstnanost a Soudržnost pro růst a nezaměstnanost),
- 2) Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi
- 3) Občanství, svoboda, bezpečnost a právo (Občanství zde tvoří samostatnou podskupinu a druhá podskupina obsahuje zbylé problematiky)
- 4) EU jako globální hráč
- 5) Administrativa
- 6) Kompenzace

Následující *Tabulka 2* ukazuje aktuální finanční perspektivu po jednotlivých rocích tak, jak jsou nastaveny stopy výdajů pro jednotlivé kategorie. Jsou zde uvedené sumy v běžných cenách a po úpravě odpovídající 5 revizím (Financial programming and Budget – Financial framework 2007 - 2013, 2011), kterými finanční perspektiva 2007 – 2013 prošla. Jak je z tabulky patrné, položky závazků ani reálné platby nedosahují svého možného maxima, to znamená, že pro závazky bylo určeno celkově 1,12% HND a pro platby pouze 1,06% unijního HND. Na neočekávané výdaje tedy zbývá prostor o velikosti 0,17% HND. Na *Grafu 3* můžeme vidět, že největší zastoupení mezi výdaji má druhý okruh Hospodaření s přírodními zdroji, který v sobě obsahuje výdaje určené na společnou zemědělskou politiku.

Nyní se podíváme na jednotlivé okruhy výdajů z blízka.

3.1. Udržitelný růst

Tento okruh dnes financuje politiky, které v předchozí finanční perspektivě z let 2000 až 2006 patřily do skupiny Strukturální operace a Vnitřní politiky (König, 2009, str. 71). Položky původních rozpočtových kapitol byly zrevidovány a přeskupeny do dvou nových podkapitol.

3.1.1. Konkurence pro růst a zaměstnanost

(European Commission, 2008, str. 251 – 259)

Tento okruh nahradil původní položku finanční perspektivy 2000-2006 Interní politiky, pokud bychom oba oddíly porovnávali na bázi financovaného obsahu. Jak naznačuje název této rozpočtové kapitoly, jejím hlavním cílem je naplnit prioritu vylepšení evropské konkurenceschopnosti jak na regionální úrovni, tak EU jako celku v celosvětovém měřítku, tyto cíle jsou potvrzena i obnovenou Lisabonskou strategií pro růst a zaměstnanost. Na tuto položku je v perspektivě vyčleněna částka necelých 89,4 miliard EUR, což odpovídá zhruba 9,2% celkového rozpočtu EU (viz údaje z *Tabulky 2*). Více než polovina peněz je určena na výzkum a vývoj. Další cíle, na které finance směřují, jsou dopravní a energetické sítě, celoživotní vzdělávání a program pro konkurenceschopnost a inovace.

Hlavní iniciativou spadající pod tento okruh výdajů je tzv. sedmý rámcový program, který se zaměřuje na podporu výzkumu a technologický vývoj v různých oblastech. Program financuje přeshraniční spolupráci v oblastech zdraví, energií, životního prostředí, nanotechnologií a dalších. Zároveň program pomáhá zlepšit mobilitu vědců mezi členskými státy nebo finančně podporuje vynikající vědní projekty. Na tyto položky je připravena suma 54,6 miliardy EUR.

Do kapitoly konkurenceschopnost spadají také programy podporující rozvoj transevropských (dopravních a energetických) sítí (v angličtině zkratka TEN). Pro

perspektivu 2007 – 2013 je připraveno 30 prioritních projektů, které se zaměřují hlavně na přeshraniční/ mezistátní síť. Zvláštní odnoží taktéž spravující dopravu je tzv. Marco Polo II zaměřující se na formy dopravy přátelské k životnímu prostředí. Společný finanční balík pro Ten a Marco Polo II je 8,6 miliardy EUR. Z toho maximálně 10% poputuje na energetické síť a 30% na prioritní projekty v dopravní infrastruktuře.

Další projekt, který má zvýšit konkurenceschopnost EU je Galileo. Galileo je síť 30 satelitů, které mají zajistit maximální pokrytí zemského povrchu pro měření a sledování předmětů v místě a čase. Na Galilea je určena částka ve výši 3,4 miliardy EUR, z toho 400 milionů pramení ze sedmého rámcového programu.

Při vylepšování konkurenceschopnosti se nezapomíná ani na zvyšování lidského kapitálu pomocí podpory vzdělávání, zahrnuté programy (Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci a Grundtvig) umožňují studentům a učitelům působit v jiných členských zemích. Pro spolupráci s nečlenskými zeměmi v oblasti vzdělání je určen program Erasmus Mundus I a II. Pro všechny programy společně je určena částka 7,5 miliardy EUR na období finančního rámce.

Mezi další iniciativy náležící do této rozpočtové kapitoly patří Customs (Cla) 2013, který má na starosti vývoj celoevropského celního elektronického systému a podporu spolupráce mezi celními administrativami členských států, Fiscalis 2013 napomáhající daňovým autoritám k bližší spolupráci, Komunitní program pro zaměstnanost a sociální solidaritu, jehož název mluví sám za sebe, Jaderný program určený na zastavení starých jaderných elektráren a Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace, který je určený na podporu inovací v malých a středních podnicích tím, že jim umožní přístup k financím Evropského investičního fondu.

3.1.2. Soudržnost pro růst a zaměstnanost

(European Commission, 2008, str. 259 – 261)

Tento okruh nahradil původní rozpočtovou kapitolu Strukturální akce, která byla vyvinuta k dosažení větší solidarity v rámci Unie. Pod tuto kapitolu spadaly a stále i patří Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), Fond soudržnosti (CF) a Evropský sociální fond (ESF), z kterých je politika soudržnosti financována. Z počátku politika soudržnosti pracovala jen na základě ESF založeného 1958 a ERDF z roku 1975. Jejich působnost byla rozšířena v roce 1988, a to na základě ještě dnes platných dohod představených v Jednotném evropském aktu (1986), (El-Agraa, 2007, str. 364). Tehdy první rozpočet po roce 1988 obsahoval pouze 17% prostředků určených na konvergenci chudých regionů, dnes je to částka 348,4 miliardy EUR, což představuje kolem 35,7% celkového rozpočtu na roky 2007 – 2013.

Poskytování prostředků z kapitoly Soudržnost funguje především na základě spolufinancování. Finance poskytnuté z rozpočtu EU mají jen aditivní charakter k prostředkům, které na dotyčné projekty vynakládá sama členská země. Míra, do jaké EU financuje konvergenční projekty, se liší podle fondu a podle státu. ERDF, ESF financují v ČR projekty do výše 85% uznatelných nákladů, protože Česká republika za rozhodné období 2001 - 2003 spadá do skupiny států s HDP na hlavu nižším než 85% evropského průměru (EU 25). Fond soudržnosti financuje projekty ve všech státech stejnou měrou, a to také 85%. Stejným způsobem ale s jinou měrou kofinancuje EU programy i v jiných rozpočtových okruzích. Vždy to ale znamená, že unijní spoluúčast na financování je podmíněna poskytnutím peněz do projektu i ze strany členského státu (Řeholová, 2009, str. 62 - 63).

Cílem výdajové kapitoly Soudržnost pro růst a zaměstnanost je pomoc zaostalejším regionům EU tak, aby se jejich úroveň a vyvinutost přiblížila ostatním členům. Tedy dosáhnout určité balance, odstranění nerovností mezi jednotlivými státy/regiony, udělat Evropskou unii homogennějším celkem. Tady se hodně projevuje redistributivní role unijního rozpočtu, když peníze od vyvinutějších regionů putují do těch chudších. Finanční podporu v rámci tohoto okruhu dostávají země, jejichž hrubý domácí produkt

(HDP) per capita je menší než průměr HDP EU 25 (bez Rumunska a Bulharska), tyto státy dostávají 71% všech financí v kapitole. 24% prostředků putuje do zemí, kde je HND na hlavu menší než 90% průměru HND EU 25. Na programy podpory konvergence odchází 282,9 miliardy EUR z celku.

Druhým významným bodem je regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, která spolkně 16% výdajů okruhu, tedy 55 miliard EUR. Prostředky jsou určeny nekonvergujícím oblastem na inovace a snížení izolace některých regionů od digitálních a transportních sítí. Třetím bodem soudržnosti je přeshraniční spolupráce v daném území, sem patří například udržování míru v Severním Irsku. Na tuto spolupráci je určeno 8,7 miliardy EUR.

3.2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi

Tento výdajový okruh pod sebe zahrnuje několik politik a programů, které nějakým způsobem nakládají s přírodními zdroji, který má EU disponuje. Tento okruh nahradil původní rozpočtovou kapitolu Zemědělství, tedy financování společné zemědělské politiky (angl. zkratka CAP) je jedním z cílů tohoto oddílů. Dále sem spadají výdaje na rybolov a společnou ryboloveckou politiku, rozvoj venkovských regionů, což je považováno za druhý pilíř SZP a program pro podporu životního prostředí LIFE + (European Commission, 2008, str. 261 – 264).

Původní rozpočtová položka zemědělství sloužila k podpoře vysokých cen agrárních produktů na území EU, které zajišťovali vyšší zisky a lepší životní úroveň unijním farmářům a další investice do farem na zvýšení jejich produkce. Navíc dovoz z nečlenských zemí za nižší světové ceny byl zatížen dovozním clem a při exportu unijního zboží byla prodejní cena srážena na tržní úroveň dotacemi zemědělcům. Tedy CAP poskytovala zemědělcům cenovou garanci a navíc od roku 1962 přibyla ještě garance neomezeného odbytu, protože pokud by cena na vnitřním trhu klesla pod tzv. intervenční cenu, měli farmáři jistotu, že jejich produkce bude odkoupena za cenu intervenční v jakémkoliv množství. Tato forma CAP byla zanesena již v roce 1958 do Římských smluv. Tehdy probíhalo financování skrz jeden hlavní fond – Evropský

zemědělský orientační a záruční fond (angl. zkratka EAGGF), (König, 2009, str. 199 – 205).

Takto nastavená CAP ale brzy začala vyvíjet tlak na rozpočet svými rostoucími výdaji. Největší část rozpočtu spolýkalo zemědělství už v roce 1968, a to celých 91,8% (Čebík, 2001, str. 30). V devadesátých letech se vzorec podpory zemědělců změnil po vyjednávání na celosvětové úrovni (GATT, Uruguayské kolo) na přímé platby farmářům, což je mnohem přehlednější a pro rozpočet stabilnější varianta (El-Agraa, 2007, str. 363). Navíc od zavedení principu víceletých finančních rámců, jsou výdaje na CAP dopředu omezeny.

Dnes funguje financování skrz dva fondy, každý z nich se zaměřuje na jinou oblast CAP pro větší efektivitu přidělování finančních zdrojů. Je to Evropský zemědělský záruční fond (EAGF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD). Oba fondy vznikly v roce 2007, jsou tedy v činnosti až v rámci poslední finanční perspektivy (König, 2009, str. 244 - 245). Když vezmeme v potaz další objekty zájmů tohoto výdajového okruhu, musíme uvést i Evropský rybářský fond (EFF).

Co se týče konkrétních financí v perspektivě 2007 – 2013 tak ne celou kapitolu alokováno 413,061 miliard EUR, což je necelých 43% celkového rozpočtu na sedmileté období. Prostředky určené přímo na podporu CAP jsou odhadovány v závazcích na 330,085 miliard - z toho cca 85% poputuje na přímé platby zemědělcům a zbytek na opatření stabilizující vnitřní zemědělský trh. Na podporu vesnických oblastí je určena částka 92 miliard EUR, která proteče Evropským zem. fondem pro rozvoj venkova (EAFRD). Finance určené pro rybolov a námořní záležitosti dosahují 6,8 miliardy EUR a z toho cca 64% bude rozdělováno skrz Evropský rybářský fond. Na program LIFE + je připravena částka 2,1 miliard EUR, která z větší části bude použita na ochranu biodiverzity přírody a ochranu přirozeného prostředí včetně zvířecích druhů (European Commission, 2008, str. 261 – 264).

3.3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo

Tento rozpočtový okruh je rozdělen na dvě části. První částí je samostatné Občanství, na které je alokováno celkem za období perspektivy 4,667 miliardy EUR, což je zhruba 0,5% celkového rozpočtu a je to o 33%% více než v předchozí perspektivě na roky 2000 – 2006. Úkolem je financovat politiky zaměřené na aktivní ochranu občanství, zdraví a spotřebitelské ochranu.

Zbylé problematiky jsou shrnuty do jedné podskupiny, na kterou je připraven balík v hodnotě 7,6 miliardy EUR, což představuje 0,77% celého objemu rozpočtu schváleného na 2007 – 2013. Tyto politiky jsou zaměřeny na ochranu života, svobody a majetku občanů, řízení vnějších hranic, vývoj společné azylové politiky, boj proti terorismu, zločinu a drogám (European Commission, 2008, str. 264 – 268).

3.4. EU jako globální hráč

(European Commission, 2008, str. 268 – 275)

Do kategorie EU jako globální hráč patří především podpora proudící ke kandidátským zemím a snaha zajistit stabilitu a prosperitu v okolí EU, reagovat na světové krize (hospodářské i humanitní) a výzvy. Pro dosažení výše uvedených cílů funguje mimo hlavní rozpočet Evropské Unie Evropský rozvojový fond. Přímo z rozpočtu EU na tyto cíle proudí finance v předpokládaném objemu (závazky) 55,9 miliard EUR, což odpovídá zhruba 5,8% objemu aktuální finanční perspektivy.

Jedním z nejvýznamnějších instrumentů této rozpočtové kapitoly je Nástroj předvstupní pomoci (angl. zkratka IPA), který nahradil starší programy ISPA, Phare, Sapard a CARDS určené na výpomoc kandidátským zemím se splněním předvstupních podmínek. Dnes IPA financuje potřebné změny v Chorvatku a Turecku, se kterými jsou vedeny předvstupní rozhovory a vyjednávání. Dále se IPA orientuje na dřívější jugoslávskou republiku Makedonii a další upevňování vztahů EU se státy na východním Balkáně. V rámci IPA je připravena suma na období 2007 – 2013 ve výši 11,5 miliardy EUR.

Dalším významným nástrojem pro čerpání výdajů z tohoto okruhu je Evropský instrument pro sousedství a partnerství (ENPI), jehož účelem je prosazovat a prohlubovat ekonomickou a politickou spolupráci s partnerskými zeměmi a reagovat na výzvy společně se sousedskými zeměmi, kterých se to také týká. Vedle ENPI jsou ji další iniciativy jako například Evropský instrument pro demokracii a lidská práva, Instrument pro spolupráci s průmyslovými a jinými vysokopříjmovými zeměmi nebo Instrument pro Stabilitu, který se zaměřuje na to jak reagovat na různé nestability a krize.

3.5. *Administrativa a Kompenzace*

(European Commission, 2008, str. 275 – 276)

Výdaje na administrativní chod Unie zahrnuje výdaje na současné zaměstnance, tak na ty v penzi, nájmy a údržby budov, vybavení, náklady na konference a unijní setkání. Skoro polovina výdajů padne na provoz Evropské Komise. Mezi lety 2006 a 2013 vzrostly položky závazků o 17%. Velký vliv na zvýšené výdaje mělo hlavně rozšíření EU z 15 na 27 členů. Celkově spolykají administrativní náklady za období 2007 až 2013 56,2 miliard EUR.

Výdajový okruh Kompenzace je dočasnou kapitolou a obsahuje výdaje plynoucí do nových členů EU, pro které platí tříletá ochranná lhůta, kdy kompenzace zaručují, že jejich národní rozpočty nepostihnou velké výkyvy třeba z důvodů zapojení do plnění příjmů EU. Z aktuální finanční perspektivy dostávali kompenzace Bulharsko a Rumunsko, a to v období 2007 – 2009 v celkové výši 862 milionů EUR.

4. Vztah České republiky k rozpočtu Evropské Unie

V obecné rovině je vztah mezi rozpočtem Evropské Unie a Českou republikou jasně daný. Česká republika jakožto členský stát Evropské Unie je povinna odvádět příspěvky do společného unijního rozpočtu (definované v kapitole dva) a na straně druhé je oprávněna na základě jednotlivých politik Unie finanční prostředky čerpat. Rozdíl mezi množstvím peněz odvedených do unijního rozpočtu a prostředky získanými ve formě dotací se nazývá čistá pozice členského státu. Podle toho zda převažují finance odeslané do EU, je stát takzvaným čistým plátcem (např. Německo) a opačně když převažují přijaté dotace, nazýváme daný stát čistým příjemcem. Do kategorie čistých příjemců spadá i Česká republika (viz *Graf 4*). Mým cílem je rozebrat konkrétní vliv těchto finančních toků na rozpočet České republiky a to tak, že se detailně zaměřím na tento vliv v odvětví dopravy a budování dopravní infrastruktury. Prvně se ale podívám na vývoj vzájemného vztahu obecně.

4.1. Předvstupní fáze

Počátek vzájemných vztahů mezi Českou republikou a Evropskou unií bychom měli hledat už na začátku 90. let 20. století. V roce 1991 ČSFR a tehdejší Evropská společenství uzavřeli asociační Evropskou dohodu, které vyjadřovala přidružení ČSFR k ES. Cílem dohody bylo připravit přidruženou zemi na vstup do Společenství. Díky rozdělení ČSFR musela být takzvaná Eurodohoda uzavřena znovu samostatně s ČR a SR, stalo se tak v říjnu 1993. Samotný vstup Republiky do EU byl umožněn až díky vytvoření tzv. kodaňských kritérií v červnu 1993 a po zpracování a představení analýzy dopadů unijního rozšíření na konferenci v Madridu v roce 1995. Česká republika podala oficiální přihlášku ke vstupu do EU dne 17. ledna 1996.

Celá předvstupní fáze se řídila strategií v konečné podobě dané Agendou 2000. Strategie zahrnovala Eurodohody, přístupová partnerství, programy pro implementaci evropské legislativy a předvstupní pomoc skrz programy PHARE, ISPA a SAPARD. Česká republika sestavila Národní program přípravy ČR na vstup do EU, který byl každý rok aktualizován až do prosince 2002, kdy byl přípravný proces dokončen a nic

již nebránilo faktickému vstupu ČR do Evropské Unie (Ministerstvo zahraničních věcí ČR - Historie vstupu České republiky do EU, 2010).

4.2. Vývoj finančních vztahů

Finanční propojení s Evropskou Unií nepřišlo až se vstupem 1. května 2004, ale již mnohem dříve. A to právě skrz předvstupní pomoc, která k nám plynula pomocí již výše zmíněných programů. Předvstupní pomoc byla určena k legislativnímu a hospodářskému sblížení Republiky se zeměmi EU. V době před vstupem do EU nepřispívala Česká republika do unijního rozpočtu žádnými odvody.

Při čerpání předvstupní pomoci měl pro ČR největší význam program PHARE fungující již od roku 1989. PHARE byl především určen pro sociální a ekonomickou soudržnost, později se přeorientoval na posilování institucí a implementaci legislativy. Z tohoto programu přitekla do ČR za období 1993 - 2003 částka 839,8 milionů EUR, z toho na silniční komunikace 63,383 milionů EUR – viz *Tabulka 3* (Ministerstvo financí ČR, 2011). Program SAPARD a ISPA byli do pomoci začleněny až od roku 2000. SAPARD byl určen k podpoře zemědělství a rozvoje venkova. ISPA byl využíván pro podporu dopravní infrastruktury a životního prostředí. Po vstupu do EU v roce 2004 byla působnost těchto programů nahrazena jednotlivými fondy Evropské unie (Vláda České republiky, 2011).

V rámci předvstupní pomoci k nám plynuly finanční prostředky z kapitoly unijního rozpočtu Předvstupní strategie. Od roku 2000 do 2003 jsme v rámci předvstupní strategie čerpali prostředky v celkové výši 424,5 milionů EUR. Vedle příjmů z kapitoly Předvstupní strategie jsme čerpali finance i z kategorie Vnitřní politiky, kde jsme mezi lety 2000 až 2003 vyčerpali částku 34,3 milionů EUR. Největší položkou v této kategorii bylo financování výzkumu a technologického vývoje. Vedle toho byly peníze použity na podporu vzdělání a energetiku. Z Předvstupní strategie v rámci programu ISPA fungujícího od roku 2000 a určeného pro přiblížení se evropskému standardu v dopravní infrastruktuře jsme získali částku 109,5 milionů EUR

na celkem 6 projektů v silniční dopravě – viz *Tabulka 4* (ŘSD, 2011). Celkové náklady na zpracování těchto projektů se vyšplhaly do výše 235,9 mil EUR a průměrné procento spolufinancování z Evropské Unie dosáhlo 52%. Jelikož některé projekty započaté v rámci předvstupních programů byly víceleté, čerpá Republika z kapitoly IPA (viz. vysvětlení v kapitole 3.4.) ještě dnes. Od roku 2004 do 2009 jsme z této kapitoly získali ještě 446,9 mil. EUR (European Commission, 2010b).

Na druhé straně jsme do systému příjmů Evropské Unie nepřispěli vůbec až do našeho vstupu 1. 5. 2004. A i v prvních letech byla čistá pozice České republiky a ostatních nově přistoupených států upravována dodatečnými kompenzacemi. Bez kompenzací bychom v roce 2004 a 2005 byli čistými plátcí do rozpočtu, kompenzace dosáhla výše 332,3 mil. EUR v roce 2004 a v roce 2005 výše 300 mil. EUR. Kompenzaci ČR obdržela ještě v roce 2006 ve výši 201,9 milionů EUR, ale v té době už se zlepšila schopnost ČR čerpat unijní dotace a i bez kompenzace bychom již byli čistými příjemci – viz *Tabulka 5*.

4.3. Odvody České republiky do rozpočtu EU

Jak již bylo zmíněno o kapitole výše, Česká republika neodváděla žádné finanční prostředky do společného rozpočtu až do chvíle skutečného vstupu do EU. S platností od 1. 5. 2004 pro nás ale platí stejná rozpočtová pravidla stejně jako na ostatní členské státy. To znamená, že do rozpočtu odvádíme tři základní příjmy – tradiční vlastní zdroje, zdroj z DPH a zdroj z HND. Z *Tabulky 6* je vidět, že největší zátěží pro český rozpočet je příspěvek založený na HND. Přesto v porovnání s ostatními členskými státy je náš příspěvek minimální. Na celkově vybraných příjmech z HND se podílíme dnes cca 1%, v roce 2004 to bylo jen 0,5% (za 8 měsíců členství). Náš podíl na příjmech plynoucích z celní unie se pohybuje ve stejných řádech. V roce 2004 jsme z TZV odvedli 0,5% z celkových vybraných poplatků v Unii, dnes naše odvedená cla dosahují také kolem 1%. Stejně jako u všech ostatních zemí pochází největší objem peněz z cel uvalených na dovoz z nečlenských zemí. Zemědělské a cukerné dávky nedosahují nijak významných objemů. Částky odvedené na základě daně z přidané hodnoty se také

pohybují těsně nad hranicí 1% z celkových daňových příjmů, Tedy i náš celkový podíl na financování evropského rozpočtu se ustálil mezi 1% a 1,5%. Naše účast na plnění rozpočtu by se objemem dala přirovnat k odvodům Rumunska, Portugalska a Irsku (European Commission, 2010b).

4.4. Příjmy České republiky z rozpočtu EU

(European Commission, 2010b, dodatky)

V rámci přijímání dotací z rozpočtu Evropské Unie figuruje důležitý fakt, který ovlivňuje přímo náš národní rozpočet. Tím faktem je, že dotace fungují na základě spolufinancování (blíže viz kapitola 3.1.2.). Proto jakékoliv přání čerpat dotace na vybraný projekt musí být podloženo dostatečnou alokací zdrojů na projekt i ze státního rozpočtu. Maximální míra kooperace je nastavena na 85% EU, 15% ČR. Ne ve všech případech dosáhne spolufinancování ze strany EU této maximální výše, ale i tak na její straně zůstává poměrně velká část nákladů. V obecné rovině lze tedy říci, že pokud by Česká republika chtěla realizovat stejné množství projektů bez finanční pomoci z EU, notně by se zvětšila finanční zátěž ležící na bedrech českého státu. Otázkou je, zda by stejné množství projektů bylo připravováno i v případě, že bychom nebyli členy Evropské Unie.

Pokud pomineme finanční prostředky, které do České republiky tekly skrze kapitolu Předvstupní pomoc v letech 2000 až 2006 a z kapitoly Instrument předvstupní asistence (IPA) v perspektivě 2007 až 2013, je zřejmé, že největší příjmy má ČR z okruhu Udržitelný růst, dříve z okruhu Strukturální akce. Jak už bylo vysvětleno v kapitole 3.1.2., tyto okruhy do sebe zahrnují působnost ERDF, CF a ESF, čili fondů, ze kterých je financována většina programů politiky soudržnosti. V letech 2004 až 2009 jsme z těchto fondů inkasovali částku 5244,6 milionů EUR. V *Tabulce 7* je vidět dynamika vývoje čerpání z těchto fondů. Propad v mezi lety 2004 a 2005 a následný skokový nárůst v roce 2006 jen dokládá, jak se ČR postupně učila čerpat tyto dotace. Tento fakt také dokládá oprávněnost kompenzací pro nové členské státy v prvních třech letech členství.

Druhou největší položkou mezi českými příjmy z EU jsou dotace z okruhu Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi. V této sekci jsme nejrychleji začali

čerpat z prostředků určených pro rozvoj venkova. V roce 2004 jsme na podporu zemědělství finance nečerpali. Přesto v průběhu času je obě položky vyrovnaly a dnes dokonce převažuje přímá podpora zemědělcům nad rozvojem venkova.

4.5. Vliv příjmů z EU na vývoj dopravní infrastruktury v ČR

Dopravní infrastruktura je jednou z priorit unijní kohézní politiky a jednou z položek výdajového okruhu Konkurenceschopnost pro růst a dopravu. V tomto okruhu z aktuální perspektivy najdeme podporu dopravy v pod označením TEN (angl. zkratka pro Transevropské sítě), konkrétně pak TEN-T (Dopravní transevropské sítě). Pozemní komunikace, které nejsou zařazeny v TEN-T jsou také financovány z EU, ale většinou pomocí okruhu Soudržnost pro růst a zaměstnanost, kde se na výstavbu a rekonstrukce berou finance v Evropském fondu regionálního rozvoje (ERDF) a Fondu soudržnosti (FS). Z dat EU se těžko oddělují dvě součásti výdajů na TEN, na dopravní sítě a na energetické sítě. Celkový výdaj EU na TEN v ČR z aktuální finanční perspektivy byl za období 2007 – 2009 28 milionů EUR.

4.5.1. Instituce zajišťující dopravní politiku ČR

Jestliže chceme zjistit, kolik prostředků bylo z EU využito na podporu dopravy v České republice, musíme se na data dívat z české strany. Mým bodem zájmu není doprava celá, ale pouze silniční a dálniční. Vedle pozemní dopravy jsou peníze z EU využity i na železniční, vodní a leteckou dopravu. Financování pozemních komunikací se týká dnes tří hlavní institucí: Ministerstva dopravy (MD), Státního fondu dopravní infrastruktury (SFDI) a Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD). Mezi těmito úřady je vztah vzájemné podřízenosti, především v oblasti peněžních toků. Jejich vztah se navíc v čase vyvíjel.

Před rokem 1997 byly všechny projekty financovány přímo ze státní rozpočtové kapitoly 327 – Ministerstvo dopravy. Od roku 1996 byly zdroje z národního rozpočtu doplněny o úvěry (např. od Evropské investiční banky - EIB). Ředitelství silnic a dálnic je koncovým zadavatelem projektů nových staveb a správcem stávající sítě dálnic a silnic I. třídy. Také zajišťuje provádění dopravní politiky státu (Ministerstvo dopravy ČR,

2010b). Po jeho vzniku tedy putovaly prostředky ze státního rozpočtu do ŘSD, který s nimi dále hospodařil – využíval na budování nových komunikací a údržbu stávajících.

V roce 2000 kdy vznikl Státní fond dopravní infrastruktury, byl systém toku peněz pozměněn. MD přestalo financovat dopravní stavby přímo, že své části státního rozpočtu. Tuto roli převzal SFDI, jehož rozpočet je plněn přímo daňovými příjmy, v případě nedostatečnosti příjmů z těchto zdrojů, je rozpočet SFDI doplněn dotacemi z MD. Dalším příjmem SFDI jsou dotace plynoucí z EU. SFDI je tedy tím orgánem, který přerozděluje peněžní prostředky a zadává dopravní projekty ke zpracování koncovým dodavatelům, mezi něž patří právě i ŘSD. Z těchto vztahů plyne, že rozpočet SFDI je ten, ve které budou zaneseny všechny výdaje spojené se silniční dopravou v ČR. MD tedy aktuálně plní jen doplňkovou roli a k tomu navíc už jen doplácí zbytek úvěru EIB, který pomohl zafinancovat jihozápadní část obchvatu kolem Prahy a který byl poskytnut v letech 2004 – 2006.

Co se týče příjmů z dotací EU, tak ty do SFDI neplynou přímo, ale skrz národní Operační program Doprava (OPD), který spravuje dopravní projekty s žádostí o dotace pro roky 2007 - 2013. Řídícím orgánem OPD je Ministerstvo dopravy. To zároveň plní zprostředkující funkci pro dopravní projekty financované ještě z Fondu soudržnosti z let 2004 – 2006 a Operačního programu Infrastruktura 2004 – 2006, což byl předchůdce dnešního OPD, ale zahrnoval do sebe i dotace pro ochranu životního prostředí. OPD dnes spravuje 7 prioritních os, z nich dvě jsou zaměřeny na silniční síť v rámci TEN-T a silnice mimo něj. (Ministerstvo dopravy, 2010a).

4.5.2. Výdaje ČR a dotace z EU na dálniční a silniční dopravu

V rámci předchozích kapitol jsem již částečně zmínila, jak byly dopravní projekty financovány před naším vstupem do EU. Na straně ČR byly projekty placeny z rozpočtu Ministerstva financí, potažmo úvěry od Evropské investiční banky od roku 1996. Z dostupných informací vyplývá, že za roky 1993 až 1995, kdy se výstavba a modernizace uskutečňovala jen ze státního rozpočtu, spolykaly české silnice a dálnice 19 364 milionů Kč. Od roku 1996 do roku 1999 včetně dosáhly úvěry na silniční komunikace do výše 11 840 milionů Kč a vedle toho z rozpočtové kapitoly MD byla na

silnice odvedena částka 33 924 mil. Kč. To znamená, že před počátkem předvstupního programu ISPA se postavily a zrekonstruovaly silnice za 65 128 mil. Kč. Z *Tabulky 8* je vidět, že investovaná suma ze státního rozpočtu (kapitola MD) v jednotlivých letech kolísala a nevyznačovala přímou rostoucí tendenci. Rostoucí (spíše konstantní) trend do objemu investic vnesly až finance z úvěrů.

Od roku 2000 již plynuly do české dopravy dotace z EU, a jelikož ve stejném roce vznikl SFDI, plynuly dotace skrz něj. Podle *Tabulky 9* je zřejmé, že investiční výdaje na výstavbu nových silnic a dálnic rapidně rostly. Patrný je i skokový rozdíl mezi lety 2003 a 2004, kdy se po našem vstupu do EU uvolnila stavidla na finančních tocích z dalších okruhů unijního rozpočtu, z kterých jsme jako kandidátská země čerpat nemohli. Výdaje financované českou stranou ze SFDI rostou každý rok kontinuálně, kdežto na straně rozpočtové kapitoly Ministerstva dopravy je v roce 2005 bezprecedentní nárůst a po té opět propad ve výši investované sumy. Tento skok byl způsoben vlnou schválených dotací na období 2004 – 2006, u kterých ale bylo nutné předfinancovat později získané peníze z dotací tak, aby projekty mohly začít s realizací. Od roku 2006 si výdaje MD na silniční infrastrukturu drží stagnující tendenci.

Z rozdílu mezi celkovými výdaji na novou výstavbu a objemem financovaným z české strany, je vidět, že dotační prostředky získané z EU si drží zhruba konstantní velikost (až na výjimečný rok 2006, kdy byla proplacena velká suma přislíbených dotací). Přesto celkové výdaje na silniční síť stále roste. Co se týče roku 2009, malá částka ze zdrojů EU je dána tím, že část dotací alokovaných na daný rok, ještě nebyla proplacena v plné výši.

V období minulé finanční perspektivy, které jsme se účastnily v letech 2004 – 2006 byl z EU proplacen zbytek přislíbených dotací na 6 projektů v rámci programu ISPA (viz kapitola 4.2) a vedle toho ještě 3 silniční a dálniční projekty přímo z Fondu soudržnosti o celkové hodnotě 427,563 mil EUR, u kterých bylo proplaceno v průměru 56% nákladů – viz *Tabulka 10* (ŘSD, 2011).

Pod vlajkou aktuálního víceletého finančního rámce na roky 2007 – 2013 bylo předloženo ke schválení dotace 9 projektů spadajících do prioritní osy 2 a 42 projektů patřících do prioritní osy 4 Operačního programu Doprava. Osa 2 obsahuje dálniční a

silniční projekty TEN-T a osa 4 zahrnuje výstavbu a modernizaci komunikací mimo síť TEN-T. Všechny 9 projektů TEN-T spadá do kategorie velké (nad 50 mil EUR) a tím pádem jejich dotace podléhá schválení Evropské Komise. Z těchto devíti byl do dnes schválen jen jeden a to silniční obchvat Moravských Budějovic (Ministerstvo dopravy, 2011c). Všechny stavby TEN-T budou dotovány z Fondu soudržnosti a je na ně celkem alokováno 46 669,5 mil Kč (1 915,8 mil EUR) z celkových předpokládaných výdajů 80 034,7 mil Kč (3 285,49 mil EUR). Komunikace mimo TEN-T jsou bez rozdílu financovány z ERDF a je pro ně připravená částka 28 693,07 mil Kč (1 177,87 mil EUR), z celkových nákladů ve výši 37 877,08 mil Kč (1 554,88 mil EUR), přepočteno aktuálním kurzem 26. 7. 2011 ve výši 24,36 Kč za EUR (Ministerstvo dopravy, 2010d). Jak u komunikací zařazených do TEN-T i pro ty mimo se pohybuje proplacenost ze strany EU mezi 50 – 80%. V rámci OPD je pro ČR celkově alokována suma 5 774,08 mil EUR. Tato suma reprezentuje 22% celkové sumy dotací určených pro Českou republiku na roky 2007 až 2013, tedy OPD je největším dotačním programem v ČR. Z této sumy představují výdaje na dálniční a silniční síť cca 53%.

Původním záměrem mé práce bylo i zpracovat ekonometrický model, který by na základě výdajů z doby před vstupem do EU předpovídal vývoj výdajů na silniční infrastrukturu v případě, že bychom se členy Evropské Unie nestali. Z důvodů komplikovanosti dohledávání dat starších roku 1993a po posouzení dalších okolností, které by mohly vývoj výdajů ovlivnit a bylo by velmi složité je modelovat, jsem od této analýzy upustila. V rámci posouzení vlivu příjmů ČR z rozpočtu Evropské Unie na rozvoj dálniční a silniční sítě se spokojím s úvahou, že je to vliv pro ČR pozitivní ve smyslu lepší a širší dopravní sítě, pozitivní ve smyslu, že ČR nemusí výstavbu celou financovat z 100%. Zároveň zde figuruje faktor, že čím více chce ČR z EU čerpat, tím více musí vydat z vlastního rozpočtu a tudíž náklady na stavbu a modernizaci komunikací stále rostou. Růst výdajů na straně ČR je tedy v základu motivován mimo jiné vidinou větších příjmů z rozpočtu EU. Toto platí v podstatě pro všechny oblasti, kde ČR čerpá unijní dotace. Vedle vysvětlení dnešního růstu výdajů na investice do dopravy můžeme položit úvahu o tom, jak by se vyvíjely tyto výdaje, kdybychom se členy EU nestaly. Myslím, že lze říct, že by se výdaje vyvíjely se stejným trendem, možná jen ne stejným tempem. Výstavba silnic a dálnic by mohla být motivována a poháněna nejen hospodářským růstem a snahou vyrovnat se rozvinutým západním státům, ale i většími nároky na životní úroveň, potřebou zvýšení bezpečnosti provozu a

třeba nutnosti opravit v dnešních poměrech nevyhovující technické stavy vozovek a přiblížení se západním dopravním standardům.

Závěr

Ve své práci jsem dle původního záměru zanalyzovala dnešní stav unijních financí a fungování společného rozpočtu jako takového. Došla jsem k poznání, že unijní finance jsou komplikovanou a nepřehlednou problematikou, přestože základní principy a pravidla se zdají být jednoduchá. Příjmovou stránku unijního rozpočtu jsem posoudila jako dostatečnou, ale jako ztrácející kontakt s původním cílem financovat chod EU z příjmů vyplývajících z jejího charakteru a fungování. Tím, že mezi příjmy dominuje zdroj založený na podílu HND členského státu na HND Unie jako celku, se EU vrací k příspěvkovému charakteru financování, na kterém kdysi začínala. Výdajová strana rozpočtu také prochází svým vývojem a můžu jedině konstatovat a ocenit, že se rozpočet přesunul od přehnaného financování zemědělství k většímu důrazu na podporu chudších a méně rozvinutých členských států v rámci kohézní politiky.

U zkoumání vlivu rozpočtu EU na rozpočet ČR, jsem si jako testovací vzorek zvolila výdaje na rozvoj silniční a dálniční sítě. Mým cílem bylo porovnat vývoj těchto výdajů před naším vstupem do EU a době, kdy jsme nepřijímali žádnou peněžní pomoc v rámci předvstupní strategie, a výdaje na dopravu po našem vstupu do EU a zjistit, zda trend nastoupený po vzniku Republiky se výrazně změnil při čerpání dotací, nebo zda i bez našeho členství v Unii by se výdaje na dopravu vyvíjely stejným směrem. Při analýze dat, jsem dospěla k závěru, že rostoucí trend výdajů by zůstal zachován, jen by s největší pravděpodobností nerostly takovým tempem, jako když jsou podporovány z druhé strany spoluúčastí EU. Ve většině textů posuzujících klady vstupu ČR do EU se autoři zaměřují především na prostředky, které má ČR možnost získat v rámci dotací, proto jsem se snažila nejprve prozkoumat, jaké výdaje nám členství přináší, a pak je teprve srovnávat s příjmy. Z tohoto pohledu můžu jedině souhlasit s obecným stanoviskem, že náš vstup do EU byl pro ČR přínosem. Důkazem toho je i vývoj čisté pozice ČR, která se neustále zlepšuje pro nás jako čisté příjemce z rozpočtu. I ohledně hodnocení vlivu rozpočtu EU na financování oblasti silniční dopravy můžeme být optimisti, protože, přestože nám s jídlem roste chuť (čili i výdaje na straně národního rozpočtu se zvyšují s tím, jak se snažíme z EU vyčerpat maximum), pořád má modernizace a výstavba nových dopravních tepen pozitivní vliv na ČR jako takovou, tak i na naše pohodlí a bezpečnost při cestování.

Použitá literatura

BALDWIN, R., WYPLOSZ, CH. 2008. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vydání. Dotisk 2009. Praha: Grada Publishig, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.

ČEBÍK, M. 2002. *Rozpočet EU a jeho vplyv na rozpočtovú politiku ČR*. Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut ekonomických studií. 2002. Vedoucí bakalářské práce Doc. MPhil. Ondřej Schneider Ph.D.

EL-AGRAA, A. M. 2007. *The European Union: economics and policies*. 8th edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-05-21-69727-9.

EUROPEAN COMMISSION. 2008. *European Union Public Finance* [online]. 4th edition. Luxembourg: European Commission, 2008. [cit. 2011-04-20]. URL: http://ec.europa.eu/budget/biblio/publications/publications_en.cfm#finpub

EUROPEAN COMMISSION. 2010a. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council (COM(2010) 162 final)* [online]. 2010. [cit. 2011/07/18]. URL: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/financing/comm_2010_162_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. 2010b. *EU budget 2009, Financial report* [online]. Luxembourg: European Commission, 2010. [cit. 2011-06-21]. URL: http://ec.europa.eu/budget/biblio/documents/2009/2009_en.cfm

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. 2011. *EUROSKOP – Historie vstupu ČR do EU/Předvstupní pomoc* [online]. c2005 - 2011. [cit. 2011-04-20]. URL: <http://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – European development Fund [online]. 2011. [cit. 2011-04-20]. URL: http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/fed/fed_en.cfm

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – Financial Framework 2007 – 2013 [online]. 2011. [cit. 2011-07-18]. URL: http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fwk0713/fw0713_en.cfm

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – Flexibility instrument [online]. 2011. [cit. 2011-07-18]. URL: http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/flex/flex_en.cfm

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – How is the budget dediced? [online]. 2011. [cit. 2011-04-20]. URL: http://ec.europa.eu/budget/explained/management/deciding/deciding_detail/decide_detail_en.cfm

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – Interinstitutional agreements [online]. 2011. [cit. 2011-04-20]. URL: http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/legal_bases/aia/aia_en.cfm

FINANCIAL PROGRAMING AND BUDGET – Where does the money come from? [online]. 2011. [cit. 2011-07-17]. URL: http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/financing/fin_en.cfm

KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. 2009. *Rozpočet a politiky Evropské Unie*. 2. Aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-011-9.

MERVART, J. 1994. *Společný rozpočet Evropské unie, resp. ES. Finance a úvěr* [online]. 1994, roč. 44, č. 8, s. 392. [cit. 2010-10-14]. URL: http://journal.fsv.cuni.cz/storage/525_199408jm.pdf

MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. 2010a. *Operační program Doprava – základní informace* [online]. c2010. [cit. 2011-07-26]. URL: <http://www.opd.cz/cz/Zakladni-informace>

MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. 2010b. *Rozhodnutí Ministerstva dopravy – Úplné znění zřizovací listiny Ředitelství silnic a dálnic ČR (448/2009-410-PRIV/5)* [online]. 2011. [cit. 2011-07-26]. URL: [http://www.rsd.cz/rsd/rsd.nsf/9d9f5aa44bc00913c1256dbe003f7ad5/23c74828df1b2ab2c1256dbf002cccdc/\\$FILE/Z%C5%99izovac%C3%AD%20listina%20180110.pdf](http://www.rsd.cz/rsd/rsd.nsf/9d9f5aa44bc00913c1256dbe003f7ad5/23c74828df1b2ab2c1256dbf002cccdc/$FILE/Z%C5%99izovac%C3%AD%20listina%20180110.pdf)

MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. 2010c. *Operační program Doprava – Tisková zpráva z 19. 7. 2011* [online]. c2010. [cit. 2011-07-26]. URL: <http://www.opd.cz/clanek/Evropska-komise-schvalila-prvni-velky-silnicni-projekt-OPD>

MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. 2010c. *Databáze projektů schválených řídicím orgánem OP Doprava* [online]. c2010. [cit. 2011-07-26]. URL: <http://www.opd.cz/Modules/OpdProject/Pages/ProjectList.aspx>

MINISTRESTVO FINANCÍ ČR – Phare [online]. 2011. [cit. 2011-07-25]. URL: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_phare.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR - *Historie vstupu České republiky do EU* [online]. 2010. [cit. 2011-04-20]. URL: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/ceska_republika_a_eu/historie_vstupu_ceske_republiky_do_eu.html

RADA EVROPSKÉ UNIE. 2007. *Rozhodnutí Rady o systému vlastních zdrojů Evropských společenství (2007/436/ES, Euroatom)* [online]. Lucemburk: Úřední věstník Evropské Unie. 2007. [cit. 2011-07-25]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:163:0017:0021:CS:PDF>

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR. 2011. *Tabulka schválených projektů Fondu Soudržnosti* [online]. 2011. [cit. 2011-07-26]. URL: <http://www.rsd.cz/doc/Stavime-pro-vas/Fondy-EU/tabulka-schvalenych-projektu-Fondu-soudrznosti>

ŘEHOLOVÁ, Z. 2009. *Vztah České republiky k rozpočtu Evropské Unie*. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta. Katedra finančního práva a finanční vědy, 2009. Vedoucí diplomové práce JUDr. Radim Boháč, Ph.D.

SMLOUVA O EU. 2010. *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské Unii a Smlouvy o fungování Evropské Unie* [online]. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropské Unie, 2010. Oznámení číslo 2010/C 83/01. [cit. 2011-04-20]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:CS:HTML>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2001* [online]. 2002. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/archivni-dokumenty.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2002* [online]. 2003. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/archivni-dokumenty.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2003* [online]. 2004. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/archivni-dokumenty.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2004* [online]. 2005. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/archivni-dokumenty.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2005* [online]. 2006. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2005.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2006* [online]. 2007. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2006.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2007* [online]. 2008. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2008.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2008* [online]. 2009. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2009.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2009* [online]. 2010. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2010.php>

STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY. *Výroční zprávy o činnosti a účetní závěrky Státního fondu dopravní infrastruktury za rok 2010* [online]. 2011. [cit. 2011-07-27]. URL: <http://www.sfdi.cz/CZ/rok-2011.php>

SUMMARIES OF EU LEGASLATION – Budget/Financial perspectives system [online]. 2008. [cit. 2011-04-20]. URL: http://europa.eu/legislation_summaries/budget/134012_en.htm

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/ceska_republika_a_eu/historie_v

Seznam příloh

Tabulka č. 1: Vývoj příjmů rozpočtu EU 1970 - 2009

Tabulka č. 2: Finanční perspektiva 2007 – 2013

Tabulka č. 3: Příjmy z programu Phare

Tabulka č. 4: Příjmy z programu ISPA

Tabulka č. 5: Čistá pozice ČR bez kompenzací

Tabulka č. 6: Výdaje a příjmy ČR z a do rozpočtu EU, čistá pozice ČR

Tabulka č. 7: Příjmy ČR ze strukturálních fondů

Tabulka č. 8: Výdaje na silniční dopravu v ČR 1993 – 1999

Tabulka č. 9: Investiční výdaje na silniční dopravu v ČR

Tabulka č. 10: Projekty z Fondu soudržnosti 2004 – 2006

Graf č. 1: Procentuální podíly zdrojů na celkových příjmech EU

Graf č. 2: Objem jednotlivých zdrojů a celkových příjmů EU

Graf č. 3: Finanční perspektiva 2007 – 2013

Graf č. 4: Čistá pozice ČR 2004 - 2010

Přílohy

Tabulka č. 1: Vývoj příjmů rozpočtu EU 1970 - 2009

Vývoj příjmů rozpočtu EU								
v milionech UA (zúčtovací jednotka, 1970 - 1977), ECU (evropská měnová jednotka, 1978 - 1998), EUR (měna Euro, od 1999)								
Rok/ Druh příjmů	Tradiční vlastní zdroje	DPH zdroj	HNP/HND zdroj	Příspěvky států	Britská korekce	Přebytek z předchozího roku	Ostatní zdroje	Celkové příjmy
1970	-	-	-	3 913,4	-	-	11,2	3 924,6
1971	1 021,7	-	-	2 525,6	-	-	26,0	3 573,3
1972	1 431,8	-	-	1 695,3	-	-	32,0	3 159,1
1973	2 022,4	-	-	2 534,3	-	-	31,6	4 588,3
1974	2 856,1	-	-	1 659,4	-	-	37,5	4 553,0
1975	3 632,6	-	-	2 375,7	-	-	289,5	6 297,8
1976	4 844,0	-	-	2 328,6	-	-	251,3	7 423,9
1977	6 738,3	-	-	3 330,8	-	40,5	221,9	10 331,5
1978	6 674,2	-	-	5 345,3	-	-47,1	162,1	12 134,5
1979	7 332,6	7 039,8	-	15,9	-	41,6	172,7	14 602,6
1980	7 908,1	7 354,5	-	17,8	-	458,6	164,4	15 903,4
1981	8 139,8	9 884,2	-	19,4	-	246,1	159,6	18 449,1
1982	9 043,1	12 121,1	-	-	-	661,5	263,2	22 088,9
1983	9 283,7	13 729,9	-	-	-	825,2	265,2	24 104,0
1984	10 397,2	14 482,9	-	593,5	-	307,1	271,8	26 052,5
1985	10 489,2	15 570,2	-	2 378,7	21,4	-827,3	353,5	27 985,7
1986	10 460,0	22 781,5	-	-	29,2	53,9	342,6	33 667,2
1987	12 034,0	23 313,9	-	-	0,9	-819,9	434,2	34 963,1
1988	11 915,0	24 978,4	4 241,1	-	-251,2	500,0	460,1	41 843,4
1989	12 710,8	26 935,1	4 369,5	-	313,9	1 161,6	408,8	45 899,7
1990	12 160,7	29 159,6	189,7	-	-96,9	4 464,2	591,9	46 469,2
1991	13 962,0	31 589,0	7 316,0	-	-30,4	2 841,6	571,3	56 249,5
1992	13 280,2	34 763,2	8 168,0	-	50,4	2 762,6	687,5	59 711,9
1993	12 985,5	34 689,3	16 414,4	-	-9,6	1 004,0	695,3	65 778,9
1994	13 252,2	33 214,9	17 674,5	-	69,5	971,1	842,2	66 024,4
1995	14 453,2	39 127,3	14 172,6	-	78,1	6 540,5	709,0	75 080,7
1996	13 583,6	36 535,0	21 058,0	-	-8,1	9 215,2	961,2	81 344,9
1997	14 172,3	34 351,5	26 891,7	-	-114,9	4 384,0	870,7	80 555,3
1998	14 110,7	33 086,5	35 026,1	-	55,4	916,0	1 364,6	84 559,3
1999	13 857,6	31 331,2	37 511,2	-	-169,3	2 944,2	1 428,5	86 903,4
2000	15 267,1	35 192,5	37 580,5	-	-70,9	3 209,1	1 546,1	92 724,4
2001	14 589,2	31 320,3	34 878,8	-	-70,3	11 612,7	1 958,7	94 289,4
2002	9 214,0	22 388,2	45 947,6	-	148,2	15 002,5	2 733,9	95 434,4
2003	10 857,2	21 260,1	51 235,2	-	280,1	7 413,5	2 422,6	93 468,7
2004	12 307,1	13 912,2	68 982,0	-	-148,0	5 496,8	2 988,8	103 538,9

2005	EU 25	14 063,1	16 018,0	70 860,6	-	-130,7	2 736,7	3 542,8	107 090,5
2006		15 028,3	17 206,2	70 132,1	-	-15,3	2 410,1	3 661,7	108 423,1
2007	EU 27	16 573,0	19 440,8	73 914,7	-	58,9	1 847,6	5 727,9	117 562,9
2008		17 282,9	19 007,7	74 477,3	-	400,0	1 528,8	8 537,8	121 234,5
2009		14 528,2	12 796,2	81 903,4	-	-321,1	1 796,2	6 922,5	117 625,4

Zdroj: Eu budget 2008 - Financial report, EU budget 2009 - Financial report

Tabulka č. 2: Finanční perspektiva 2007 – 2013

Finanční perspektiva 2007 - 2013

v mil EUR, v běžných cenách, upraveno dle několika revizí

Položky závazků	2007
1 Udržitelný růst	53 979
1a Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost	8 918
1b Soudržnost pro růst a zaměstnanost	45 061
2 Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	55 143
z toho: platby přímé a výdaje spojené s trhem	45 759
3 Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 273
3a Svoboda, bezpečnost a právo	637
3b Občanství	636
4 EU jako globální hráč	6 578
5 Administrativa *	7 039
6 Kompenzace	445
Celkové položky závazků	124 457
Jako procento HND	1,02%

* Výdaje na důchody zahrnuté ve stropu tohoto okruhu jsou počítány jako čisté příspěvky zaměstnancům podle relevantního schématu,

v rámci limitu 500 mil EUR v cenách roku 2004 pro období 2007 - 2013

Položky plateb	2007
Celkové položky plateb	122 190
Jako procento HND	1,00%
Dostupná rezerva	0,24%
Vlastní zdroje jako procento HND	1,24%

Zdroj: web Financial Programming and Budget, 2011

2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem 2007- 2013
57 653	61 696	63 555	63 974	66 964	69 957	437 778
10 386	13 269	14 167	12 987	14 203	15 433	89 363
47 267	48 427	49 388	50 987	52 761	54 524	348 415
59 193	56 333	59 955	60 338	60 810	61 289	413 061
46 217	46 679	47 146	47 617	48 093	48 574	330 085
1 362	1 518	1 693	1 889	2 105	2 376	12 216
747	867	1 025	1 206	1 406	1 661	7 549
615	651	668	683	699	715	4 667
7 002	7 440	7 893	8 430	8 997	9 595	55 935
7 380	7 525	7 882	8 334	8 670	9 095	55 925
207	210					862
132 797	134 722	140 978	142 965	147 546	152 312	975 777
1,08%	1,16%	1,18%	1,16%	1,13%	1,12%	1,12%

2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem 2007- 2013
		134	134	141	143	
129 681	120 445	289	280	360	331	925 576
1,05%	1,04%	1,12%	1,09%	1,08%	1,05%	1,06%
0,19%	0,20%	0,11%	0,14%	0,18%	0,18%	0,17%
1,24%	1,24%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%

Tabulka č. 3: Příjmy z programu Phare

PHARE dotace 1990 - 2002	
(silniční infrastruktura)	mil. EUR
národní programy	10
mnohonárodní programy (8 projektů)	12,3
přeshraniční spolupráce (24 projektů)	41,083
Celkově	63,383

zdroje: MD ČR, vlastní výpočet

Tabulka č. 4: Příjmy z programu ISPA

ISPA dotace 2000 - 2007				
--------------------------------	--	--	--	--

mil. EUR, v běžných cenách

Projekt	celkové náklady	Maximální uznatelné náklady	Realizovaná výše dotace	Podíl ISPA na nákladech
R 48 Frýdek Místek - Dobrá	36,3	34	20,4	56%
R 48 obchvat Běloutina	30	28,5	17,1	57%
R 48 Dobrá - Tošanovice - Žukov, Etapa I	36,5	33	19,8	54%
D 8 Praha - Trmice - st. hranice	133,1	104	52	46%
Technická pomoc pro projekt R52				
Technická pomoc pro implementaci ISPA		0,2	0,2	100%
Celkově	235,9	199,5	109,3	
Průměrné procento spolufinancování				52%

zdroje: MD ČR, www.strukturální-fondy.cz, vlastní výpočty

Tabulka č. 5: Čistá pozice ČR bez kompenzací

	2004	2005	2006
Příjmy ČR bez kompenzace	468,10	731,00	1 118,10
Odvody ČR do EU	554,20	959,50	1 070,50
Čistá pozice ČR bez kompenzace	-86,10	-228,50	47,60

Zdroj: web MF ČR, 2011

Tabulka č. 6: Výdaje a příjmy ČR z a do rozpočtu EU, čistá pozice ČR

Příjmy ČR z rozpočtu EU / Výdaje rozpočtu EU							
v milionech EUR, v běžných cenách							
Program/ Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Strukturální akce	193,40	212,10	468,30	992,90	680,10	962,80	192,90
Sociální fond	161,60	137,90	252,20	760,60	084,70	239,00	606,10
Fond soudržnosti	31,80	74,30	216,10	232,30	595,40	723,90	586,70
Zemědělství	90,80	398,10	503,50	634,90	584,20	876,00	042,00
Tržní operace	4,70	64,00	64,40	5,50	28,40	87,40	44,60
Přímé platby	0,00	197,80	255,30	321,30	338,00	418,70	546,40
Rozvoj venkova	86,00	135,60	176,30	304,40	212,60	366,70	441,30
Veterinární opatření		0,70	7,40	1,80	3,30	3,10	6,5
Rybářství	0,00	0,00	0,00	1,90	1,90	0,00	3,30
Vnitřní politiky	26,90	48,60	55,90	56,80	85,60	87,00	79,2
Budování institucí	0,00	10,90	3,50	10,90	1,50	2,90	-0,90
Komunitární programy	26,90	37,70	52,40	45,90	84,10	84,10	80,1
Předvstupní nástroje	157,10	72,20	90,40	19,70	24,50	29,20	22,9
Phare	82,60	62,80	45,70	-0,03	-10,50	-1,80	-0,10
Ispa	35,80		44,70	15,10	35,00	31,00	23,00
Sapard	38,60	9,30	0,00	4,60	0,00	0,00	0
Kompenzace	332,30	300,00	201,90	0,00	0,00	0,00	0,00
Celkové příjmy z rozpočtu EU	800,40	031,00	320,00	704,30	375,00	955,00	338,00

Výdaje ČR do rozpočtu EU/ Příjmy rozpočtu EU							
v milionech EUR, v běžných cenách							

Typ odvodu/ Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tradiční vlastní zdroje (cla)	58,90	136,70	149,00	178,90	207,60	167,90	189,50
Zdroj z DPH	78,60	140,90	173,70	198,10	224,70	174,20	182,6
Zdroj z HND	416,70	681,90	747,70	780,00	989,00	012,70	1 094,9
Celkové platby do rozpočtu EU	554,20	959,50	070,50	157,10	421,20	354,80	1 467,0

Čistá pozice vůči rozpočtu EU	246,2	71,5	249,5	547,3	953,7	1 600,2	1 871,0
--------------------------------------	--------------	-------------	--------------	--------------	--------------	----------------	----------------

Zdroj: web MF ČR, 2011

Tabulka č. 7: Příjmy ČR ze strukturálních fondů**Příjmy ČR z fondů EU**

v mil EUR, v běžných cenách

Fond/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ERDF	98,6	89,5	175,9	686	1054,9	1227,9
ESF	45,7	29,6	31,6			
CF	0	15,3	216,1	232,1	624,5	746,9
Celkem	144,3	134,4	423,6	918,1	1679,4	1974,8

Zdroj: EU budget 2009 - Financial report

Tabulka č. 8: Výdaje na silniční dopravu v ČR 1993 – 1999**Financování pozemních komunikací 1993 - 1999**

v mil. Kč, v běžných cenách

Rok/Zdroj	Rozpočet MD	Úvěry	Celkem
1993	4 383	-	4 383
1994	6 249	-	6 249
1995	8 732	-	8 732
1996	9 169	47	9 216
1997	10 237	3 390	13 627
1998	5 858	5 663	11 521
1999	8 660	2 740	11 400

Zdroj: MD ČR

Tabulka č. 9: Investiční výdaje na silniční dopravu v ČR**Investiční výdaje na silniční infrastrukturu 2000 - 2009**

v mil Kč, běžné ceny

Rok/Výdaje	Celkové investiční výdaje	Z rozpočtu MD	Z rozpočtu SFDI	Rozdíl celkových a financovaných z ČR
2000	10 988,0	4 153,0	2 774,9	4 060,1
2001	10 300,9	280,6	7 271,9	2 748,4
2002	15 970,7	1 863,3	11 691,5	2 415,9
2003	19 921,8	2 470,5	14 748,5	2 702,8
celkem před vstupem do EU	57 181,4	8 767,4	36 486,8	11 927,2

2004	32 901,8	6 703,8	23 336,7	2 861,3
2005	42 137,0	15 554,0	24 049,9	2 533,1
2006	42 267,5	5 916,9	29 111,2	7 239,4
2007	41 460,6	3 300,0	35 785,8	2 374,8
2008	50 962,0	4 840,0	44 768,4	1 353,6
2009	52 524,0	5 186,3	46 779,6	558,1
celkem po vstupu do EU	262 252,9	41 501,0	203 831,6	16 920,3

Zdroj: Roční rozpočty SFDI

Pozn. 1: Od roku 2005 je výdajích SFDI zahrnutý i prostředky na předfinancování výdajů, které budou uhrazeny z EU

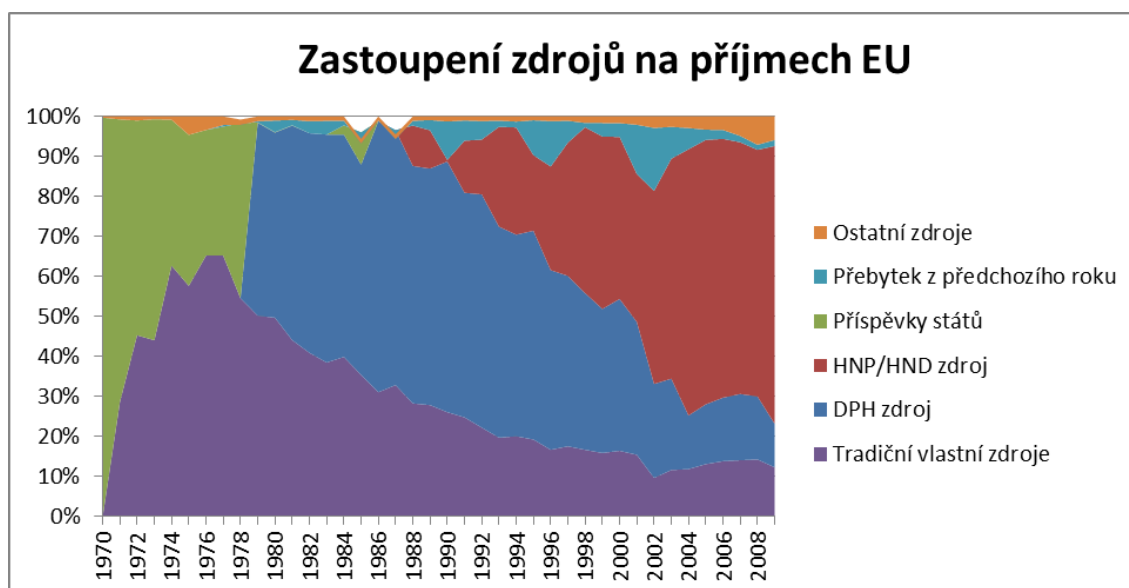
Pozn. 2: Od 1.1.2005 nejsou ve výdajích SFDI zahrnutý prostředky na silnice II. a III. třídy, kterou jsou hrazeny z rozpočtů krajů

Tabulka č. 10: Projekty z Fondu soudržnosti 2004 – 2006**Dotace z Fondu soudržnosti 2004 - 2006**

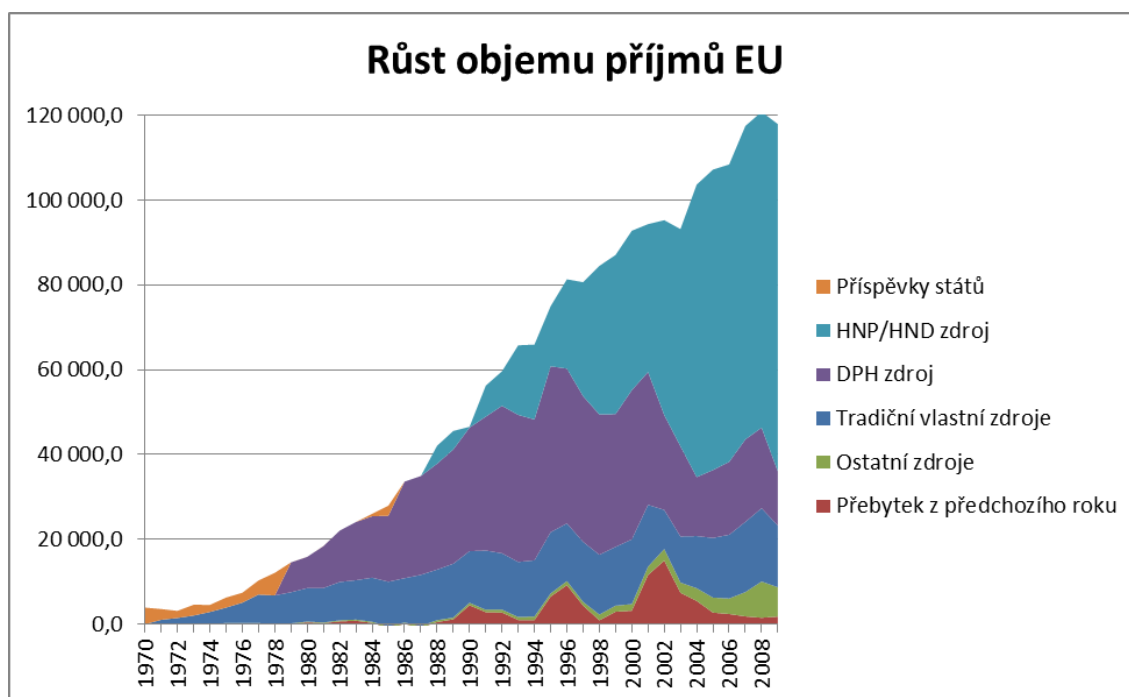
mil EUR, v běžných cenách

Projekt	Maximální uznatelné náklady	Realizovaná výše dotace	Podíl FS na nákladech
R 48 Dobrá - Tošanovice - Žukov, Etapa II	48,7	37,1	76%
D 1 Modřice - Kojetín - Kroměříž východ	120,3	74,5	62%
R 1 obchvat Prahy, Lahovice - Slivenec	258,5	77,6	30%
Celkově	427,5	189,2	44%

zdroje: MD ČR, ŘSD

Graf č. 1: Procentuální podíly zdrojů na celkových příjmech EU (v %)

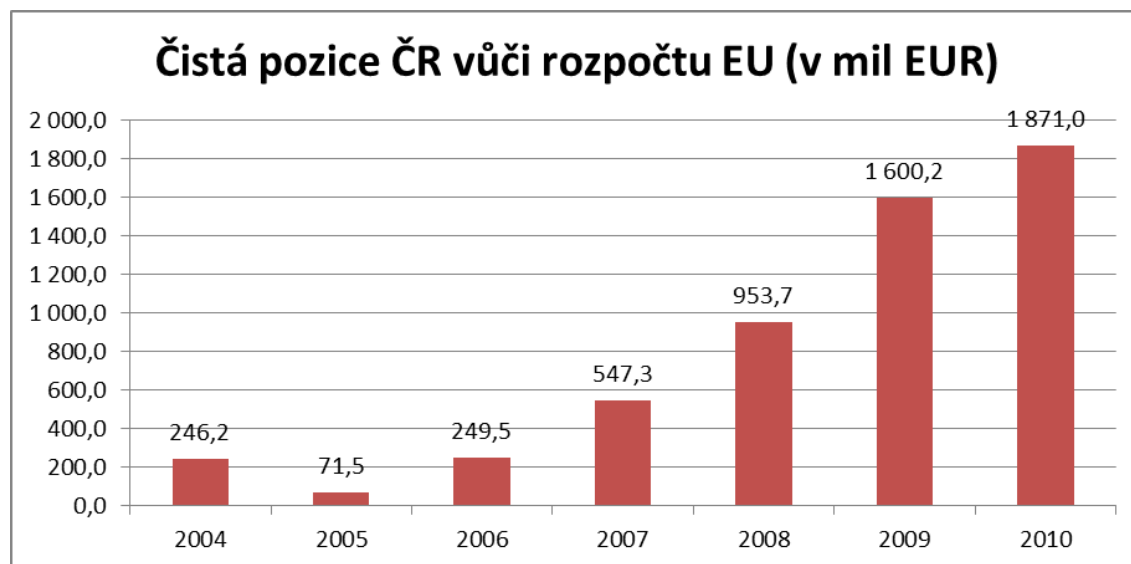
Zdroj: EU budget 2008 – Financial report, Eu budget 2009 – Financial report, vlastní výpočty

Graf č. 2: Objem jednotlivých zdrojů a celkových příjmů EU (v mil EUR)

Zdroj: EU budget 2008 – Financial report, Eu budget 2009 – Financial report, vlastní výpočty

Graf č. 3: Finanční perspektiva 2007 – 2013

Zdroj: web Financial Programming and Budget, 2011, vlastní překlad

Graf č. 4: Čistá pozice ČR 2004 - 2010

Zdroj: web Ministerstva financí, 2011